

SCIENTIÆ SINICÆ,

LIBER PRIMUS.

LIBER hic, Authore *Confucio*, Commentatore *çem-çu* ejuſdem ſecundo diſcipulo, publicam lucem videre cœpit. Eſtque incipientium tum ad ſapientiæ, tum virtutis adyta quoddam quaſi oſtium ac primum limen. Ejus Argumentum triplex eſt; ſui ipſius primùm, deinde aliorum recta inſtitutio ac regimen; tum denique in ſummo bono quies, atque, ut ita dicam, conſiſtentia. Cæterum quia Author triplicem hanc doctrinam Principibus Viris, ac Magnatibus, qui ſubjectos ſibi populos ac Regna moderantur, commendatam in primis voluit, hinc Tá-Hiŏ, Magnæ Scientiæ nomen accepit.

Nota. *Latinam hujus operis verſionem eſſe ad litteram, quæque numeris ſuis diſtincta, phraſi, & textui Sinico, necnon characteri (qui ſeorſim imprimetur) ordinique ad amúſſim reſpondet. In reliquis verò eſt explanatio interpretum, & præcipuè* Cham *Colai & Magiſtri Regii.*

f. 1. p. 1. §. 1.

1. MAGNUM adeóque virorum Principum, [2] ſciendi [3] inſtitutum [4] conſiſtit in [5] expoliendo, ſeu excolendo [6] rationalem [7] naturam à cœlo inditam; ut ſcilicet hæc, ceu limpidiſſimum ſpeculum, abſterſis pravorum appetituum maculis, ad priſtinam claritatem ſuam redire poſſit. [8] Conſiſtit deinde in [9] renovando ſeu reparando [10] populum, ſuo ipſius ſcilicet exemplo & adhortatione. [11] Conſiſtit demùm in [12] ſiſtendo firmiter, ſeu perſeverando [13] in ſummo [14] bono: per quod hîc Interpretes intelligi volunt ſummam actionum omnium cum rectâ ratione conformitatem. Atque hæc tria ſunt, ad quæ reliqua hujus libri reducuntur.

In nullo Sinarum Vocabulario litteram hanc [9] *Sin dici, aut novitatem ſignificare invenies; adeóque ſola Interpretum auctoritas ac beneplacitum hoc ei nomen & ſignificatum indidit. Nam proprie çin dicitur,* amare parentes, propinquos, *ſignificat; quo ſenſu, ſi & hoc loco eam accipias, Authoris textum adeo non vitiabis, ut contra maxime Chriſtianum effecturus ſis.*

p. 2. §. 1.

1. COGNITO ſemel fine, ſeu in-[2]quo-ultimo-ſiſtere oporteat, [3] tum [4] deinde [5] habebis [6] determinationem ſeu ſtabilieris, & tecum ipſe ſtatues eumdem perſequi. [7] determinatus & ſtabilitus ubi fueris, [8] tum [9] deinde [10] poteris [11] acquieſcere illi determinationi. huic ubi [12] acquieveris, [13] tum [14] deinde [15] poteris firmare-[16] animum, ſeu in quieta hac mentis ſtatione ita firmus conſiſtere, ut nihil vel proſperi vel adverſi dejicere inde te valeat. [17] firmato ſic animo, [18] tum [19] deinde [20] poteris meditando [21] diſcurrere, ac diſpicere clare res omnes & negotia quæ ſeſe offerent, ſanumque de illis judicium ferre, ſuis ſingula ponderibus librando. Ubi uſus hoc [22] diſcurſu perſpecta penitus habueris omnia quæ occurrerint, [23] tum [24] deinde tuo potitus deſiderio [25] poteris [26] aſſequi eum in quo ſiſtas finem, nimirum ſummam actionum tuarum omnium cum rationis dictamine conformitatem.

§. 2.

HIC paragraphus continet ſuperiores duos, & quis ordo in ſupra dictis tenendus oſtendit, cum ait; [1] res (expolire ſcilicet ſuam ipſius naturam rationalem, ac renovare populum) [2] habent magis-[3] principale, ut arbor radicem, & minus-[4] principale, ut arbor ramos. Poſtquam enim ſua ipſius natura rationalis, ſeu animus bene expolitus & excultus fuerit, tum deinde recte inſtitui regique poterit etiam populus: quemadmodum in arbore, poſtquam ipſa radix ſucco plena fuerit, tum deinde eumdem etiam in ramos diffundet. [5] Actiones itidem illæ quæ ſunt cognoſcere ubi ſiſtendum, aſſequi finem, in hoc ſiſtere, &c. [6] Habent [7] finem ſuum & [8] principium; ſeu primum, à quo ordiri, & ultimum, in quo terminare oporteat. Poſtquam enim inveſtigavero, adeoque cognovero eum, in quo ſiſtendum eſt, finem, tum deinde potero hunc aſſequi, & hîc ſiſtere. Aſſequi igitur, finis eſt, cognoſcere, principium. Itaque ſi hunc rationi conſentaneum rerum & actionum ordinem recte [9] noveris, [10] quæ ſcilicet [11] præponenda, quæ [12] poſtponenda; tum [13] enimverò teipſum & populum optime inſtitues regeſque, probe item ſcies, & reipsâ aſſequêris, in quo tandem ſiſtas, ſummum bonum, adeoque quam-[14]-proxime-accedes ad magnum illud Virorum Principum ſciendi-[15]-inſtitutum.

§. 3.

IN præſenti paragrapho Author ab enumeratione partium docet quænam ſint illa magis minuſque principalia, quid prius ſit, quid poſterius; quid radix, quid rami, &c. [1] Priſci [2] volentes [3] expolire [4] naturam [5] rationalem [6] in [7|8] imperio, ſeu volentes ut totius Imperii populus haberet, quo naturam ſuam rationalem expoliret; ipſi prototypon futuri, [9] prius recte-[10]-adminiſtrabant ſuum [11] ipſorum privatum [12] Regnum; exemplo ſuo procurantes ut & ſubditi ſui naturam rationalem bene expolirent atque excolerent; gradum hac ratione facientes à propiori, id eſt, Regno ſuo privato, ad remotius, id eſt, ad totum Imperium, privati quippe Regni inſtitutio, radicis inſtar eſt, ex qua felix Imperii adminiſtratio ſuccreſcat. (*Hîc adverte, Sinas binis his litteris* tien hiá, *id eſt*, quod ſub cœlo eſt, *paſſim notare Imperium ſuum Sinenſe; quaſi eo uno hic terrarum orbis terminaretur, adeò ſcilicet, præter minora aliquot Barbarorum, ut vocant, Regna terris ſuis adjacentia, terrarum prætereà nihil ipſi hactenus noverant, aut ſi fortè noverant, in cenſum cum hoc ſuo Imperio venire non poſſe exiſtimabant.*

[13] Volentes autem recte-[14]-adminiſtrare [15] ſuum [16] Regnum ſeu bene inſtituere privati Regni ſui populum; [17] prius item recte-[18] inſtituebant [19] ſuam [20] familiam domeſticam, ut ſcilicet ideam haberent, juxta quam deinde bene inſtituerent regerentque totius Regni populum: Regni enim recte adminiſtrandi radix, magiſque principale, eſt familia domeſtica recte inſtituta. De hujus itaque inſtitutione prius laborandum eſt Principi. Rursùm [21] volentes recte-[22] inſtituere [23] ſuam [24] familiam domeſticam [25] prius recte-[26]-componebant, ſeu excolebant ſuum-[27] ipſorum [28] corpus (quo nomine perſonam intellige) tanquam normam atque exemplum, ad quod bene deinde inſtituerent domeſticos ſuos. Nam rectè inſtituendæ familiæ radix, magiſque principale, eſt propria perſona rectè compoſita probiſque moribus exculta. Jam verò [29] volentes recte-[30] componere [31] ſuum [32] corpus, ſeu externum totius perſonæ habitum, [33] prius [34] rectificabant [35] ſuum [36] animum, perdomando ſcilicet, recteque moderando ejus affectiones & appetitus, utpote quæ animum à genuinâ ſuâ rectitudine avertere, ad quævis vitia inclinare ac deprimere ſolent; rectæ enim compoſitionis exterioris, ſive corporis rectè compoſiti radix, magiſque principale, & quod prius procurandum, eſt affectionum animi & appetituum recta moderatio. Hanc igitur priùs cordi habeat quiſquis externam perſonæ ſuæ compoſitionem cordi habet. [37] Volentes autem [38] rectificare [39] ſuum [40] animum, [41] prius [42] verificabant, ſeu veram, ſinceram, ac ab omni fallaciâ fictioneque immunem reddebant [43] ſuam [44] intentionem, ſive voluntatem, id eſt, eò uſque moderabantur & perpurgabant voluntatem

ſuam & intentionem, quoad ab omni fuco aliena, reverâ nihil vellet, niſi quod verè honeſtum ſimul ac utile eſſet, reverà nihil nollet, niſi quod turpe eſſet ac pernicioſum. Adeoque rectificandi animi radix, magiſque principale, & quod priore loco curandum eſt hæc intentionis noſtræ veritas. Ideò auctor dicit, eumqui velit rectificare animum ſuum, prius in veritate ſolidare debere intentionem ſuam. Porrò [45] volentes [46] verificare [47] ſuam [48] intentionem, [49] priùs [50] perficiebant, & ad ſummum quem poterant apicem perducebant [51] ſuum [52] intellectum, ſeu potentiam intellectivam, ita ut nihil hæc non haberet perſpectum. Adeòque conſummata ejuſmodi intellectûs perſpicacia radix eſt, & magis principale verificandæ intentionis noſtræ, ac voluntatis in veritate ſolidandæ. Et hoc eſt, quod vult Author cum dicit, eum qui vult verificare intentionem ac voluntatem ſuam, priùs debere perficere intellectum ſuum; nihil enim volitum quin præcognitum. Ad extremum hac ratione [53] perficere, ſeu ad ſummum apicem perducere vim [54] intellectivam, conſiſtit in penetrando, ſive exhauriendo res omnes, ſeu rerum omnium rationes. Cùm autem pro rerum entiumque diverſitate, diverſæ item ſint rationes cognoſcendi, quas Philoſophi cognoſcibilitates appellant; & modus cognoſcendi ſecundùm eoſdem ſequatur modum eſſendi: utique tum demùm ad ſcientiæ ſeu cognitionis apicem perveniſſe vis intellectiva cenſebitur, quando rerum omnium rationes ac eſſentias ſecundùm omnem cognoſcibilitatem ſuam (quantum vires humanæ ferent) exhauſerit. Atque hoc eſt quod Auctor dicit, perficere, ſeu ad apicem perducere vim intellectivam, conſiſtere in comprehendendo, & quodammodo exhauriendo rerum omnium rationes.

Ex his octo ſuprà enumeratis, quinque poſtrema, nimirùm, penetrare intimè res omnes, ad apicem perducere vim intellectivam, verificare intentionem, rectificare cor, rectè componere propriam perſonam, ſunt id, in quo conſiſtit ille naturæ rationalis cultus & expolitio quæ unicuique quoad ſeipſum in primis curæ eſſe debet. Rectè autem inſtituere familiam, rectè adminiſtrare Regnum, expolire naturam rationalem ſubditorum in toto Imperio, ſunt id, in quo populi renovatio conſiſtit. Quæ, qui debito & non præpoſtero ordine præſtiterit, is demùm naturam rationalem in ſemetipſo expolitam, & in populo renovatam, adeoque ſummum bonum, in quo tandem ſiſtat & conquieſcat, ex magnæ hujus ſcientiæ præſcripto aſſecutum ſe eſſe experietur.

f. 2. p. 1.

NUNC Author, quò altiùs inculcet doctrinam ſuam ab infima omnium radice exorſus, uti modò gradatim quodammodo deſcenderat, ita viciſſim per ſuos rurſum gradus hîc aſcendens, [1] rebus (inquit) omnibus intimè [2] penetratis, ſeu exhauſtis,

[3] tum

[4]tum [5] deinde vis-[5]-intellectiva [6] consummata erit & perfecta: vi-[7]-intellectivâ [8]consummatâ & perfectâ, [9]tum [10] deinde [11] intentio ac voluntas [12] verificabitur, id est, non errabit vel appetendo quod malum sit, vel fugiendo quod bonum: [13] intentione [14] verificatâ, [15] tùm [16] deinde [17] animus [18] rectificabitur, nullo pravo affectu à suâ rectitudine desciscens; [19] animo [20] rectificato, [21]tum [22]deinde etiam [23]corpus bene-[24]compositum erit, nihilque aget à decoro & morum probitate alienum. Propriâ-[25]personâ-seu-[25]corpore bene-[26]composito, [27] tum [28] deinde [29] familia-domestica illius exemplo bene-[30] instituta erit: familiâ-[31] domesticâ rectè-[32] institutâ, [33] tum [34] deinde etiam privatum [35] regnum rectè-[36]administrabitur: privato [37] regno sic bene-[38] instituto, [39] tum [40] deinde totum etiam [41][42] Imperium optimè institutum pace-[43] perfruetur. Ubi verificaveris intentionem, rectificaveris cor, rectè composueris propriam personam, jam expolitio naturæ rationalis obtinuerit finem suum in quo tandem sistat. Ubi denique rectè institueris domesticam familiam, Regnum tuum privatum, ac demum universum Imperium; jam renovatio populi etiam obtinuerit finem suum in quo tandem sistat. Quæ omnia Author binâ illâ gradatione repetere datâ operâ voluit, ut scilicet eos, qui Magnam hanc Scientiam addiscere statuissent, doceret, certum in his omnibus ordinem tenendum esse, quem invertere aut contrahere non liceret.

p. 2. §. 1.

1. A [2] Cœli [3] filio seu Imperatore, [4][5] usque [6]ad [7] plebeios [8] homines [9][10] una [11] omnes in rectâ-[12] compositione suæ ipsius [14] personæ [15]constituant oportet suum [16] principale. Quasi dicat: tametsi diversæ sint conditiones ac status hominum; quorum alii scilicet ad sceptrum, alii ad stivam nati sunt; commune tamen omnibus, tam summis quam infimis, debet esse studium excolendæ virtutibus propriæ personæ; nam penetrare res omnes, perficere vim intellectivam, verificare intentionem, rectificare cor; omnes hæ actiones sunt propriæ personæ rectè componendæ; ad quas deinde alia illa, nimirum familiæ domesticæ, privati Regni, ac totius demùm Imperii recta administratio consequetur: hoc posterius non omnibus commune, adeoque minus principale; primum illud omnibus omnino, ab ipso scilicet Imperatore ad infimam usque plebem commune sit oportet, magisque principale.

Nota. *Sinas binis hisce litteris* tien çu, *quæ Cœli Filium significant, Imperatorem suum denotare: credunt enim etiam Sinæ Regna & Imperia cælitùs conferri necnon auferri, ut patet ex variis Priscorum monumentis. Unde Imperatorem, asserunt, à Cœlo esse dicique* tien çu, *id est*, Cœli Filium; *quia est* tien hoe, *id est*, à Cœlo seu Cœlitùs obtentus, *peculiari scilicet privilegio.*

§. 2.

1. SUo[1] principali (id eſt, propriâ perſonâ) [3]perturbato ſeu neglecto, ut[4] tamen [5]ſecundarium, ſeu minus principale, id eſt, Familia, Regnum & Imperium rectè-[6]gubernetur,[7]nequaquam fieri poteſt; id eſt, quandoquidem propria perſona ſit, Familiæ, Regni, & Imperii fundamentum ac radix; utique hæc prius rectè componenda erit; niſi fortè velis aridâ jam radice adhuc arborem in frondes ac folia vireſcere. [8]Id[9] quod majoris-[10]momenti eſt, minoris-[11] facere; [12]ac [13]id [14] quod minoris-[15] momenti, majoris-[16]facere [17]non [18]eſt è rectâ ratione. Senſus eſt, tametſi viro Principi cordi & curæ eſſe debent ſubditi omninò omnes; debet tamen regiæ ſuæ Domui & priùs & impenſiùs vacare; quoſque adeò vel familiæ vel ſanguinis ratio propiùs ei conjunxit, haud quaquam poteſt iis, quos conditio ſua remotiores fecit, poſthabere.

Atque hæc eſt ipſiuſmet *Confucii* Sinarum Oraculi doctrina, Principum maximè Virorum inſtitutioni accommodata; quæ in ſui primùm, ac deinde in aliorum recto regimine, ſeu gemino cardine vertitur. In ſequentibus *çem çu* ejuſdem diſcipulus ſingula illa ex Magiſtri ſui mente perſequitur, priſcorum Principum auctoritatibus & exemplis firmando ac illuſtrando.

f. 3. p. 1. §. 1.

PRima authoritas, qua, *çem-çu* utitur ad declarandam Magiſtri ſui ſuperiorem doctrinam de ſui, aliorumque recto regimine, petitur ex vetuſto libro à *vù-vâm* Filio Regis *vên-vâm* compoſito; in quo is patris virtutes celebrat; & *cam-xo* fratri ſuo exhibet. Itaque liber ille, [1]cam[2] caó dictus (qui & pars eſt Chronicorum Imperii *cheu*) [3]ait: [4] potuit ille, ſcilicet *vên-vâm*, [5] expolire ſuam naturam-[6]rationalem.

§. 2.

ALtera authoritas ex vetuſtiore etiam libro, *tái-kia* dicto, petitur, quem ſcripſit famoſus ille *y-yn* Gubernator Imperii *xam*: hic enim cum videret *tái- kia* Nepotem Imperatoris *chim-tam* (conditor hic erat familiæ *xam*) degenerare ab avitis inſtitutis, eum in ſepulchrali hortò avi ſui juſſit ad triennium commorari. Cæterum hoc libello adhortatus eum eſt ad ſectandas avi ſui virtutes. Et verò reſipuit, & ab hoc eodem *y-yn* reductus deinde ad Imperium fuit; quod diu ac feliciter, tanto uſus Magiſtro & adjutore, adminiſtravit. Itaque liber hic [1]*tái*[2] *kia* dictus [3]ait: ſemper-[4]intentos-[4] habebat-[4] mentis-[4]ſuæ-[4]oculos (Rex ſcilicet *tam*) [5] huic à-[6] cœlo-[6] datæ [7]naturæ [8]rationali excolendæ.

§. 3.

TErtia demum authoritas ex longè vetustissimo libro Regis *yaô* [1] *ti-* [2] *tièn* dicto, petitur, qui liber cum duobus modo citatis insertus est libro *xu-kim.* Porrò sic [3] ait: [4] potuit ille (Rex scilicet *yaô*) [5] expolire seu excolere magnum hoc & [6] sublime [7] donum, vel [6] sublimem [7] virtutem, id est, naturam rationalem.

§. 4.

1. OMnes per- [2] se-ipsi [3] expoliverunt naturam suam rationalem. Quasi diceret; tametsi omnibus hominibus à cœlo immissum ac inditum sit grande hoc & sublime naturæ rationalis donum ac lumen; plerique tamen mortalium inordinatis appetitibus suis ac vitiis illud obnubilarunt, & imminuerunt, nonnulli etiam propemodùm extinxerunt: at verò dicti Reges *yaô*, *chim-tam*, & *vên-vâm* labore suo & constantiâ potuerunt illud usque eò expolire ac illustrare, ut non modò jacturam illius nunquam deinde fecerint; sed è contrario amplissimo ejusdem splendore ac luce per universum Sinicæ Gentis orbem longè latéque radiarint.

p. 2. §. 1.

1. T*AM* Regis [2] pelvi, in quâ lavare corpus solebat insculptæ [3] litteræ [4] aiebant: [5] toto [6] die, id est, assiduè, te lava & [7] renova; imò [8|9] quotidie te [10] renova; [11] iterumque in [12] dies te [13] renova; Quasi dicat: Princeps qui alios gubernat, nullo non tempore in eo totus sit oportet, ut pravorum appetituum vitiorumque sordes, quas fortè contraxerat, sollicitè abluat & abstergat; sicque ad pristinam munditiem ac puritatem revertatur. Atque hæc est illa sui ipsius renovatio, quam *çem-çu* hoc loco præmittere voluit, ceu radicem ac fundamentum renovationis populi.

Cæterùm observatu dignus sanè est antiquus illorum temporum mos, quo in vasis domesticis similique supellectili (qualis hæc erat tam *Regis pelvis) pulcherrima quæque virtutum documenta insculpi, aut appingi, & in intimâ quidem vasis ipsius facie, solebat; ut ea tum quoque cum vel corpus lavarent, vel cibum sumerent, semper ante oculos haberent. A priscis igitur derivatus est hodieque viget usus ille in Sinis; verumtamen cum hoc discrimine, ut quas olim interiùs, modò exteriùs plerumque vel appingant, vel insculpant litteras utpote mero hodie fuco, & exteriori quadam virtutis specie contenti.*

§. 2.

SUpradictus Rex *vù-vâm* in eodem illo suo libro [1] cam [2] caó [3] ait: [4] excita seu provoca, ut sese [5] renovet [6] populum. Quasi diceret; tametsi fortè populus malè hactenùs vixerit; si tamen in posterum rectè agere velit, Princeps ei norma sit, suoque exemplo subditos ad novam melioris vitæ normam studiosè provocet: hæc enim vera est renovandi populi methodus.

§. 3.

1. ODA [2] ait: familiæ [3] Cheu [4] tametſi [5] antiquiſſimum fuerit Regulorum [6] Regnum, [7] ei tamen à cœlo collatum deinde [8] Imperium [9] merè [10] novum erat; quatenus ſcilicet merè debebatur renovationi tum Regis, tum ſubditorum. Nam Regnum familiæ *Cheu* per multa ſæcula (numerando ſcilicet ab *Héu.çie* Regulo, per mille & amplius annos) Regulorum ditio dumtaxat fuit, & quidem limitata; quoad poſtremus omnium *vêm-vâm* Regno finem, & Imperio initium dedit, per ſui nimirum, ſuorumque renovationem.

§. 4.

ATque hæc [1] eſt [2] ratio, ait *çem-çu*, quare abſolutæ- [3] virtutis [4] Princeps [5,6] nihil [7] non [8] agat in ordine ad [9] ſuum [10] apicem; id eſt, abſolutæ virtutis Princeps qualicunque ſui ac populi renovationi non acquieſcit, ſed ad apicem ſummi boni, (de quo egimus initio hujus libri) in quo tandem ſiſtat, contendit.

f. 4. p. 1. §. 1.

DEclaratâ hactenus ſui ipſius aliorumque renovatione, ſeu rectâ inſtitutione; tranſit modò *çem-çu* ad declarandam tertiam partem doctrinæ Magnæ hujus Scientiæ, nimirùm conſiſtentiam in ſummo bono. [1] Oda itaque [2] ait: Regulorum [3] Regia [4] diſtrictum habens [5] mille [6] ſtadiorum (hoc eſt, centum circiter leucarum) [7] ſola eſt [8] populus [9] ubi [10] ſiſtat. Quaſi dicat; tametſi populus per totius Regni fines latiſſimè diſperſus habitet; eorum tamen animi & oculi ſemper Regiam ceu centrum ſuum reſpiciunt; utpote, in qua omnis opum ac fortunarum ſuarum cardo vertitur. Ita ſcilicet res omnes habent ubi tandem ſingula quieſcant.

§. 2.

1. ODA [2] ait: [3] miên- [4] mân [5] crocea [6] avis (à cantu ſuo ſic dicta) [7] ſiſtit [8] in montis- [9] arboribus- [9] conſiti [10] cacumine, ceu quieti ſuæ accommodo tutoque loco. [11] *Confucius* uſus hoc ſimili [12] ait: Crocea avis res equidem eſt exigua, & rationis expers; [13] in [14] ſiſtendo tamen oſtendit ſe [15] noſſe [17] ubi [18] ſiſtere [16] ſibi conveniat: & fieri- [19] ne- [19] poteſt [20] ut [21] homo rerum ſublunarium Princeps & caput cum ſit, [22] tamen [23] non [24] ut [25] avis ſit? id eſt, ut ab ave ſuperari quodammodo ſe patiatur? quippe qui mente adeò cæcutiat, ut ignoret ſummum bonum, ubi ſiſtendum ſibi ſit; cùm tamen nec avicula ramuſculum ſuum, in quo ſiſtat, ignoret.

§. 3.

POſtquàm ſuperiùs §. 1. & 2. *çem-çù* ex Magiſtri ſui doctrinâ oſtendit, debere quemlibet ſcire apicem boni in quo ſiſtat; docet hoc paragrapho quomodo practicè oporteat ad hunc boni apicem contendere, in eoque ſiſtere, allatis veterum Principum exemplis, qui virtutis famâ celebriores fuere. Itaque [1] Oda [2] ait: ô-quàm-

quàm [3] profundæ [4] reconditæque virtutis erat, Rex [5] vên-[6]vâm! ô [7] quàm feliciter [8] conjunxit perpetuum illum virtutis suæ [9] splendorem cum omnibus suis actionibus! nihil non diligentissimè [10] observans, ut ad destinatum animo perfectionis apicem, in- [11] quo- [11] sisteret, perveniret. Cùm enim (exponit *çem-çu*) ad regendos feliciter subditos communis quædam ergà omnes charitas præcipuam vim habeat; *ven-vam* [12] agens [13|14] Regem [15] sistebat & sese perficiebat [16] in hac [17] charitate. Rursùs cùm præcipua subditi virtus sit honor & observantia ergà Regem, *vên-vâm*-[18] agens [19|20] subditum [21] sistebat [22] in [23] observantiâ; hujus partes omnes fidi promptique animi constanter explens. Cum item prima & præcipua filiorum virtus ac laus consistat in obedientiâ, *vên-vâm*-[24] agens [25|26] filium [27] sistebat [28] in [29] obedientiâ; cujus partes omnes insigni quadam pietate, & exactissimis amantis filii obsequiis indefessus explebat. Cùm verò Patris vicissim præcipua virtus sit amor ergà filios ex piis visceribus profluens; *vên-vâm* [30] agens [31 32] patrem, [33] sistebat [34] in hoc filiorum [35] amore; quem prodebat identidem non indulgentiâ quadam vitiosâ, sed assiduâ ad omnem virtutem institutione; quæ adeò ad nepotes, horumque deinde filios feliciter propagata sit. Denique cùm promiscuæ hominum inter se consuetudinis & societatis prima laus sit fides, *vên-vâm* [36] cum [37] Regni sui [38] hominibus [39] agens [40] sistebat [41] in [42] fide; quam in verbis suis factisque inviolatam servabat.

Cùm adeò celebris sit inter Sinas Regis vên-vâm *memoria, juvat hic obiter de eodem aliquid attingere. Huic* ven-vâm *pater fuit* vâm-KÍ; *mater* tái-çín, *quam memorant eâ fuisse verecundiâ, ut nihil inhonesti videre vel audire sustineret; eâ modestiâ ut nihil arrogantiæ, nec in verbis quidem, notaretur. Piæ matris pius filius* vên-vâm, *cùm anno vigesimo imperantis* cheù *tyranni alio nomine* xeù-sin, *lethaliter ægrotaret, & terra quintum jam diem prodigiosis motibus concuteretur, tantam calamitatem cœlique iram suis unius peccatis adscribebat; & tamen vir fuit tantorum virtutum, & tam illustri apud exteras nationes famâ, ut quatuor suprà quadraginta Regna eidem sese ultrò subjecerint. Cæterùm nihil æquè in hoc Principe enituit ac singularis ergà omnes animi pietas; cujus unum è multis exemplum hic adduxisse sufficiat. Referunt Sinensium Annales, & liber*, Lie-que-chí-chuen, *quod cùm fortè offendisset in campo ossa insepulta ignoti hominis, protinùs ea humari jusserit; cumque esset è circumstantibus qui diceret, ignorari defuncti Dominum, adeòque non esse illius habendam rationem: at enim, inquit Rex, qui tenet Imperium, Imperii Dominus est; qui Regnum, Regni Dominus; ego igitur & hominis hujus sum Dominus; quorsum hoc ultimæ pietatis officium illi negem? quæ dicens regali se veste exuit, eâque involvi jubet ossa ac de more tumulari. Attoniti tantæ virtutis exemplo proceres, si, inquiunt, tanta est Principis nostri erga arida ossa pietas; quanta erit ergà reliquos homines! Et*

certè tanta fuit ejusdem Principis erga Senes, Viduas, ac Pauperes cha-ritas, ut eos veluti filios singulari curâ tueretur ac sustentaret. Hujus præcipuè exemplo restituta creditur pia illa primorum Imperatorum consuetudo & lex; quæ hodi-que viget in toto Sinensi Imperio; ut in singulis urbibus, civitatibus ac oppidis centum circiter pauperes senes expensis publicis sustentetur. Morti proximus piissimus hic Princeps tria filio vù-vâm *reliquit monita duodecim verbis seu litteris ea complexus; nimirum, cùm[1] videas quid ex[2] virtute factum, vide[3] ne sis[4] deses in ejus imitatione: Cùr[5] tempus & occasio[6] adest rei agendæ, illâ uti[7] ne[8] dubites: à[9] tollendis & extirpandis[10] vitiis[11] ne unquam[12] desistas; Tribus his monitis neis tota probæ rectæque vitæ ratio continetur. Quæ postrema patris sa monita* vù-vâm *filius venerabundus excepit. Obiit* vên-vâm *anno ætatis 97. postquam novem annis partem Imperii administrasset non tamen cum titulo Imperatoris, ut qui de tribus duas duntaxat Imperii partes obtineret. A morte suâ Rex à Sinensibus inter divos numerari cœpit, hodieque numeratur, ut suo loco dicetur.*

p. 2. §. 1.

REgis *vên-vâm* exemplo subjungit *çem-çù* alterius item Principis exemplum è libro carminum, ubi[1] oda[2] ait:[3] aspice[4] illius aquæ,[5] *kí* dictæ[6] Sinum:[7] viridantia ejus[8] arundineta ô quam[9] amœnum[10] luxuriant! sic[11] est[12] ornatus virtutibus[13|14] Princeps noster (scilicet *vù-cum* Princeps Regni *guéi*, cui populus hoc carmine applaudebat)[15] ceu[16] cædens,[17] ceu limans-[18] ossa,[19] ceu[20] scalpens,[21] ceu[22] poliens lapillos. O quam[23] sublimis &[23] arcanus! O-quam-[24] fortis ac[24] serius! quàm-[25] famosus! quàm[26] spectabilis![27] habemus[28] ornatum virtutibus[29|30] Principem; cujus in[31] finem[31] usque[32] non[33] possumus[34] oblivisci. Hæc declarans *çem-çù* ait: quod in odâ dicitur,[35] ceu[36] cædens,[37] ceu[38] limans,[39] denotat[40] doctrinam ac sapientiam Principis *vù-cum*, ut qui non contentus veterum monimenta resque præclarè gestas ipse domi suæ privato studio recoluisse, ea etiam foris ac in publico cum aliis identidem conferre & communicare solitus erat, nec ante desistere aut acquiescere quàm consummatus omnium imitator evasisset: haud absimilis artifici, qui è cornu vel ossibus figuram statuam-ve quam mente concepit efformaturus primùm quidem rudiori opere incîdit illa; tum deinde etiam ad limam vocat radit, scabit, ac lævigat. Quare hanc Principis sui doctrinam studiumque extollens populus, illis usus est verbis, *ceu cædens, ceu limans ac lævigans ossa.* Quæ autem sequuntur nimirùm,[41] ceu[42] scalpens,[43] ceu[44] poliens, significant sui ipsius actionumque suarum rectam-[46] compositionem, à qua idem populus hunc suum Principem laudabat, ut qui semetipsum jugiter ad virtutis regulam efformans, severus suimet Censor & Judex, rejectis superfluis, & cupiditatibus edomitis consummatam perfectamque ab omni labe & nævo puri-

tatem vitæ sectaretur: Gemmario similis, qui postquam pretiosum lapidem quem sub manu habet jam excîdit, formavit & scalpsit, mundissimè eumdem extergit expolitque. Et ideò oda ait; *ceu scalpens, ceu poliens.* Illæ verò acclamantis populi voces ô quàm[46] sublimis & [47] arcanus! O [48] quam fortis[48] ac serius! significant Principem *vù cum* ea quæ suo illo studio è majorum monimentis & exemplis hauserat, assiduâ curâ, [49] circumspectione, & [50] cautelâ ita conservasse, ut semper attentus vigilaret, ne fortè vel torpore deficeret, vel præfidentiâ exorbitaret. Reliquæ duæ illæ exclamationes, quam [51] famosus! quàm-[52] spectabilis! significant ejusdem *vù cum*[53] authoritatem &[54] exemplum, quibus populum ad venerationem & imitationem sui excitaverat. Nam quia illa interior vigilantia, circumspectio, & observantia non ita latere poterant, quin exteriùs sese proderent; hinc eam viro reverentiam authoritatemque apud omnes conciliarunt, ut nemo non eum revereretur ac suspiceret, nemo non observaret & imitaretur. Illis denique verbis, [55] habemus ornatum [56] virtutibus [57] [58] Principem, cujus in[59] finem[59] usque[60] non[61] poterimus[62] oblivisci; [63] denotatur ejusdem Principis[64] consummata[65] virtus, [66] summeque[67] perfecta, & talis ut à [68] populo [69] nunquam [70] possit oblivioni-[71] dari.

Fuit hic vù cum *Regulus Regni* guéi, *quod hodie est Provincia* hô-nân. *Princeps pius admodum ac prudens, & Priscorum Regum tam egregius imitator, ut quam illi olim, hanc & ipse apud populum posterosque suos virtutum famam sit commeritus. Hic cùm nonagenario jam major esset, publico edicto suos hortatus est, ut haudquaquam desinerent ob ætatis suæ quamvis grandævæ, & canorum reverentiam accedere ad eum identidem ad quælibet negotia pertractanda. Quâ tam paternâ curâ populum adeò sibi devinxerat, ut quotquot censeret subditos, totidem haberet virtutum optimique regiminis sui præcones. Obiit ferè centenarius anno decimo tertio imperantis* pîm vâm *ex tertiâ familiâ* cheu *Imperatoris decimi tertii. Reliquit hæredem filium* chuam cum *dictum.*

f. 5. p. 2.

POST recensita dictorum Principum exempla, nunc communi quodam velut corollario omnes complexus, ex eodem carminum libro, immortalem eos apud posteros memoriam inde consecutos esse ostendit. [1] Oda[2] ait; [3] ô [4] quàm[5] priores[6] Reges (ùt *vên vam* & *vù-vâm*) non-[7] sunt in-[8] oblivione: nam ut *çem çù* ait, in[9|10] Regibus posteris etiamnum [11] resplendebat[12] illorum (Priscorum Regum) [13] virtus ac probitas, [14] & [15] perseverabat etiamnum[16] illorum [17] amor ergà stirpem suam, & cura in conservando penes eamdem Imperio. Sed &[18|19] populi item posteri, quamvis multa post sæcula, etiamnum[20] gaudebant [21] illorum[22] lætitiâ, seu beneficio & exemplo, conservatâ altissimâ pace; [23] & [24] fruebantur[25] illorum Providentiâ &

[26] commodis, ob agrorum divisionem singulari cùm æquitate, & insigni Reipublicæ emolumento, Priscorum curâ perfectam: [27] hac de [28] causâ elapsis [29] à morte [29] ipsorum etiam [30] sæculis omnibus [31] nulla eorumdem erit [32] oblivio.

Ex his duobus paragraphis intelligi vult, quo pacto & expolienti naturam suam rationalem, & ad hujus ideam renovanti deinde populum suum, sua mox constet boni consecutio, & in ipso bono consistentis quies.

p. 2. §. 1.

EXplicatâ hactenus hujus Scientiæ triplici illâ Doctrinâ, de sui, aliorumque renovatione, & quiete in summo bono, transit modò *çem çū* ad declarandum quod *Confucius* libri hujus initio dixerat; nimirùm, res habere magis minusque principale. Allegans itaque ipsiusmet Magistri sui verba ait: [1] *Confucius* [2] dicebat; [3] audire & decidere [4] lites [5] ego possum perinde [6] ac alius quilibet [7] homo: verùm quod foret [8] necessarium, esset [9] efficere ut populus, cæterique homines mutuo sese honore & amore prosequentes [10] abstinerent à [11] litibus: quod utique majoris faciendum. Quæ Magistri sui verba prosequens *çem çū* sic ait: homines quamvis [12|13] excordes ac subdolos Vir sanctus virtute suâ tam potenter cohibet, ut [14] non [15] possint, vel saltem non ausint pertexere cogitatas fraudes, atque ad- [16] exitum- [16] perducere suas- [17] illas [18] contentiones & jurgia (vel, ut alii explicant, homines subdoli non possunt finem facere suis contentionibus) adeòque citrà omnem suppliciorum comminationem, sola illa quæ in Viro sancto elucet virtutis Majestas maximoperè [19] valet ad- [20] subjiciendas sibi [21] populi [22] voluntates, & abrumpendas lites ac simultates. Atque hæc voluntatum in populo unio sublatis simultatibus, est illa, quæ hic tantoperè commendatur, populi renovatio: Id autem quo avertuntur ac tolluntur ejusmodi lites ac simultates, est suæ ipsius naturæ rationalis expolitio; quam quisquis adeptus fuerit, in avertendis aut componendis aliorum litibus non laborabit. Itaque expolitio propriæ naturæ rationalis est prius quid ac magis principale; Ideò subdit *çem-çū*, hoc [23] illud esse quod [24] dicitur [25] scire [26] principale.

Tam longè ab hac aureâ Magistri sui doctrinâ hodie absunt Sinenses, ut meritò inclamare possim Tullianum illud, ô tempora! ô mores! infinitus enim litium & litigantium in Chinâ hodie est numerus; tantùmque jam invaluit horum temporum perditus mos, ut plurimos ubique locorum invenias, qui scribendarum aut fingendarum litium mercatu vivant. Unde mille passim fallendi fingendi ve artes quibus Tribunalia omnia plena sunt. Porrò ut videat Lector quanta olim in Sinensibus Tribunalibus cautela, quantus-ve in audiendis litibus rigor fuerit, en quinque Regulas Judicibus constitutas ad dignoscendum ex ipsâ exteriori specie, an lis quam

actor

actor intendebat, syncera & vera; an malitiosa & subreptitia esset. Prima igitur observari jubebat verborum compositionem ac loquendi modum in actore movente litem, & dicebatur, çû-tím, *id est*, verborum observatio. *Secunda oris totiusque vultûs compositionem, & dicebatur,* se-tím, *id est*, vultûs observatio. *Tertia modum respirandi dum litem actor proponeret, & dicebatur* kí-tím, *id est*, respirationis observatio. *Quarta expeditas actoris aures; an scilicet actor à Judice interrogatus perplexè perturbatéque, vel aliena, vel ambigua responderet, & dicebatur,* ûlh-tím, *id est*, aurium observatio. *Quinta denique incertos oculorum conjectus nictúsque, si quid in his scilicet subdoli minus-ve synceri appareret, & dicebatur* mô-tím, *id est*, oculorum observatio. *Ex tot nimirùm indiciis prisca illa Sinarum Areopagus, quamvis occultos, animorum sensus solerter explorabat; sed hæc hodie aut ignorantur, aut negliguntur.*

§. 2.

1. HOC[2] dicitur[3] scire magis[4] principale. Videtur hæc repetitio (ut Interpretes notant) otiosa ac per errorem irrepsisse, utpote jam proximè allata.

§. 3.

1. HOC[2] dicitur[3] Scientiæ[4] apex. Paragraphus hic mutilus est; nam ut Colaus Interpres arguit, Epiphonematis, aut conclusionis est instar, & præmissam aliquam, quæ jam desideratur, supponit.

Ubi nota, quòd non desunt his libris sua menda; verum quia jam olim, & ab ipsâ propè origine in prima operis exempla, vel Scriptorum vitio, vel Typographorum irrepserunt; vel etiam quia verisimile est, ex communi illo Librorum incendio non sic potuisse eripi, ut non ambusti quidpiam ad posteritatem pervenerit hæc tamen menda Sinæ neutiquam tollunt; sed constanter omnia imprimunt iis verbis, & eo ordine quem in vetustis illis codicibus & primis exemplis invenerunt; sic tamen, ut Lectori indicent ipsum mendum. Hoc autem faciunt tum ob antiquitatis reverentiam, tum etiam ne ansam præbeant litteratis ea pro libitu suo immutandi.

f. 6. p. 2.

HOC paragrapho explanat *çem çu* sensum ac mentem Magistri sui in eo quod suprà f. 1. p. 2. §. 3. & mox iterum f. 2. p. 1. §. 1. dixerat de veritate & synceritate intentionis ac voluntatis.[1] Quod *Confucius* (inquit) suprà[2] dixerat, scilicet[3] verificare seu depurare ab omni fuco & fallaciâ[4] suam[5] voluntatem, esse[6] non[7] semetipsum[8] decipere; id est syncerè aversari quæ mala sunt & vitiosa,[9] sicut[10] aversatur quis[11][12] fœtida; & syncerè affici & gaudere iis quæ bona sunt & honesta,[13] sicut[14] gaudet quis & delectatur[15] speciosis pulchrisque[16] visu.[17] Hujusmodi[18] dicitur[19] sibi[20] satisfaciens, seu se ipso contentus:

utpote qui perſpectum jam habens quid bonum, quid malum ſit, hoc quidem averſetur ex animo, illud ex animo proſequatur. [21] Ideò [22] perfectus [23] vir tam-[24] ſeriò [25] attendit & invigilat [26] ſuo [27] interiori, ſeu cogitationibus animique motibus omnibus ne quid horum ipſum lateat, aut fictio aliqua incauto ſubrepat.

f. 7. p. 1. §. 1.

PRoſequitur hic *çem çu* ſuperioris paragraphi doctrinam, & probat à contrario, adducens exemplum ſimulatoris & improbi. Ait itaque; [1|2] improbus cum [3] ſolus ac ſine arbitris [4] degit, [5] facit [6|7] improba; nec [8] eſt malum aliquod ad quod [10] non [11] pertingat. Ubi veró [12] conſpexerit [13] probum aliquem [14] virum; [15] tum [16] deinde [17] fictè ſeſe [18] componens [19] velat & occulit [20] ſuam [21|22] improbitatem, [23] & [24] ſimulat [25] ſe [26] probum. Verum [27] homines probi [28] perſpiciunt & cognoſcunt [29] ipſum intimè & in cute, ut aiunt; ac [30] ſi oculis [31] viderent ipſa [32] ejus intima [33] [34] viſcera eodem [35] planè [35] modo. [36] Itaque [37] quid [38] proficit ſuâ illâ ſimulatione? [39] Hoc nimirum eſt quod vulgò [40] dicitur, quod quis revera [41] eſt [42] in [43] interiori, hoc [44] apparet [45] in [46] exteriori. [47] Ideò [48] perfectus [49] vir tam [50] ſeriò [51] attendit [52] ſuo [53] interiori; ut ſcilicet verâ ſincerâque mente & intentione in omnibus procedat.

§. 2.

AD uberiùs declaranda quæ dicta ſunt, unus diſcipulorum *Confucii* hîc adducit axioma, quod à Magiſtro ſuo identidem audiverat. [1] *çem* [2] *çu* itaque aſſiduè [3] dicere ſolitus erat: [4] decem, ſeu multi [5] oculi [6] quod [7] vident, & [8] decem [9] manus [10] quod digito- [11] monſtrant, ab [12] eo quam [13] timendum! vel (ut alii explicant) veluti ſi eſſes decem oculis obſervatus, & decem manibus monſtratus, ſic cautè vivas. Quaſi diceret; circa interiorem animi plerique hominum paſſim torpent & ſocordes ſunt; nam quia ea, quæ animus in interiori pertractat, recondita adeò eſſe exiſtimant, ut nullo ſui indicio innoteſcere exteriùs poſſe ſibi vanè perſuadeant; hinc fit, ut neglectâ illâ interiori curâ, & laxatis appetituum habenis in nullum non ſcelus præcipites ruant; ignari ſcilicet, ſuam ipſorum conſcientiam mille teſtium eſſe inſtar; & res item omnes ſuo ſe veſtigio prodere; nec eſſe quidpiam tam occultum quin aliquando ſe prodat ac reveletur. Certè uti qui defert aromata, quamvis ea ſtudiosè occulat, fragrantiâ tamen ipsâ proditur; & eum qui purulento carcinomate laborat, ſua vel invitum prodit graveolentia; ita nec virtus diu latere poteſt, nec vitium; quamvis maximè latere velis; nec ullæ fingendi ſimulandi-ve artes tibi proderunt.

p. 2.

EXpoſita jam virtutis neceſſitate, eandem à decoro & utili commendat hîc *çem-çu* dicens [1] divitiæ [2] ornant [3] domum: [4] virtus [5] ornat [6] perſonam. Quaſi dicat; ſicut is, cui opum divitiarumque

domi est affatim, plerumque in ipsa tecta & parietes eas redundare facit; & quod auri & argenti intùs abundè habet, in exteriore totius domûs supellectili & apparatu ostendit : sic virtus, in cujus animo hospitatur, illicò in totam personam seu, exteriorem etiam totius corporis habitum redundat; & quod reverà est intùs, apparere facit exterius. Hinc enim est, quod homo virtute præditus, quia interiùs nihil habet de quo ipsum animus remordeat, dilatari corde se sentiat, & altâ quadam pace, tranquillitate, ac gustu ita demulceri interiùs, ut eadem etiam in corpus redundent, illudque velut dilatent ac impleant; quæ est mens verborum illorum : [7] *corde* [8] *lato & amplo, etiam*[9] *corpus* [10] *dilatatur* ac proficit. Verumtamen quia virtus ista, quæ sic corpus ornat & afficit à synceritate ac veritate voluntatis nostræ proficiscitur ac dependet; [11] propterea virtutis [12|13] studiosus omni [14] studio [15] perficit [16] suam [17] intentionem seu voluntatem.

Et hactenus quidem de recto intellectûs & voluntatis usu, penes quæ supremum est interioris hominis dominium.

f. 8. p. 1. §. 1.

NUNC autem docet *çem-çu* rectam exterioris hominis compositionem consistere in rectâ interioris hominis, seu cordis compositione; & huic quidem illam famulari debere uti Dominæ; & ab hac, si quando exorbitet aut repugnet, frœno rationis cohiberi ac domari. Hanc itaque animi rectitudinem, & hoc cordis dominium à Magistro suo tantoperè commendatum declaraturus *çem-çu* ait : [1] quod suprà [2] dicebatur, recte [3] componere suum [4] corpus; sive, rectam sui ipsius compositionem [5] consistere in [6] rectificando [7] suum [8] animum, sic intellige : siquidem animus est totius corporis Rector ac Dominus; exerrante illo à suâ rectitudine, profectò non poterit hoc esse compositum; consistit autem illius rectitudo in eo quod quacunque suarum affectionum ac motuum insurgente & solicitante, ipse vel omninò nihil, vel saltem non plus debito, ac citrà rationis præscriptum moveri se sinat; sed semper sibi similis, rectusque in medio persistat. Nam si [9] animus noster [10] habeat ob [11] quod v. g. [12] irascatur immoderatè; id est, irascatur cùm non oportet, aut plusquam oportet; [14] certè [15] nondum [16] obtinuit [17] suam [18] rectitudinem. Sic si [19] habeat [20] quod item inordinatè (uti de ira dictum est) ac immodicè [21|22] timeat, [23] profectò [24] nondum [25] obtinuit [26] suam [27] rectitudinem. Si [28] habeat [29] quo inordinatè immoderatéque [30|31] gaudeat, [32] profectò [33] nondum [34] obtinuit [35] suam [36] rectitudinem. Si denique [37] habeat ob [38] quod inordinatè [39|40] tristetur; [41] profectò [42] necdum [43] obtinuit [44] suam [45] rectitudinem.

§. 2.

PRosequitur *çem-çû* præcedentis paragraphi argumentum hîc à consequentibus docens, ubi animus passionum vi de statione suâ dominioque semel dejectus ac velut extrà se abductus sibi non constiterit, consequenter corpus, totumque exteriorem hominem mortui instar esse, & nequaquam officio suo rectè fungi posse. Ait enim : si cujus [1] animus pravarum affectionum impetu abreptus [2] non constet [3] sibi; tametsi apertis oculis [4] aspiciat, est [5] tamen velut [6] non [7] videns ; tametsi patentibus auribus [8] audiat, est [9] tamen velut [10] non [11] audiens & intelligens, tametsi patulo ore cibum [12] captet, [13] tamen [14] non [15] percipit, nec dignoscit [16] ejus [17] saporem; adeóque est veluti non comedens. Nam quia & oculos videre, & aures audire, & os manducare, &c. omnes sunt exterioris hominis seu corporis functiones; id verò, quo organa illa functiones ejusmodi rectè vel malè præstant, est animus; utique hoc non constante sibi, etiam illa officio suo rectè fungi non poterunt.

§. 3.

COnclusio hæc est, quam præcedentibus duobus paragraphis, ceu duabus præmissis, consequentiæ loco subjungit *çem-çu*, dicens: [1] hoc igitur est quod suprà [2] dicebatur [3] componere [4] corpus, seu exteriorem totius personæ habitum, [5] consistere in [6] rectitudine [7] sui [8] animi.

p. 2. §. 1.

EXplicata interioris hominis, seu animi rectitudine, ad rectam corporis, sive propriæ personæ, compositionem tam necessaria : transit modo *çem-çu* ad declarandam hanc ipsam personæ propriæ compositionem, ejusque necessitatem ; utpote à qua omnis domesticæ familiæ recta institutio dependeat. Ait itaque : [1] quod suprà [2] dicebatur, recte [3] instituendæ [4] propriæ [5] familiæ rationem [6] consistere in recte [7] componendo [8] propriam [9] personam, sic accipe : Radix & fundamentum totius meæ, v. g. domesticæ familiæ, est mea unius propria persona : hæc autem quia pro diversâ singulorum, quibuscum agit, qualitate & exigentiâ, diversimodè jam erga singulos affici solet; amore erga alios; erga alios odio; hos parvi, illos magni faciendo, &c. difficile utique est, medium in his ita tenere, ut neque suprà, neque infrà exigentiam quidquam fiat; plerumque enim nimiâ affectuum indulgentiâ abrepti mortales, vel plus, vel minùs, quàm par est, amant vel oderunt, verentur vel contemnunt, venerantur vel aspernantur, &c; adeóque neglecto hujusmodi affectionum moderamine, æquitate, rectitudine, ac mensurâ; ipsorum quidem animus velut incurvatus rectitudinem suam, corpus verò personaque propria rectam sui compositionem deperdit. Sic enim v. g. [10] homines [11] in [12] illis [13] quos propinquitatis [14] amore [15] diligunt, [16] mox

à recto

à recto[17] deflectunt dum plus, vel minus, quam par eſt, diligunt; Parentes enim ac propinqui diligendi quidem ſunt; Si tamen Patrem delinquere in aliquo contigerit, monendus à filio de delicto eſt: Sed & ſi filius peccaverit, corripiendus à Patre eſt & docendus: quod ſi horum alteruter non quò recta ratio, ſed quò ſanguis & affectus trahunt, inclinet, illius utique amor non rectus, ſed curvus quodammodo eſt, quia à rectæ rationis regulâ deſciſcens. Sic etiam homines[18] in[19] illis,[20] quos[21] vilipendunt aut[22] oderunt,[23] item à recto[24] deflectunt. Nam tametſi viles, v. g. & nauci homines vilipendere, eiſque etiam indignari & ſuccenſere quandoque conveniat; ſi tamen etiam habeant quod æſtimationem laudemque aliquam mereatur, abjiciendi prorſus non ſunt; ſi bonæ inſtitutionis adhuc capaces ſunt, penitus reprobare eos non convenit. Quare ſi quis affectioni ſuæ indulgens, eos uſque & uſque ita aſpernetur & oderit, ut nullum benignitati, ac manſuetudini locum relinquat ejus contemptus & odium, non recta ſed curva item, & à recta ratione aliena ſunt. [25] In[26] illis quoque[27] quos homines[28] timent &[29] venerantur, paſſim[30] item à recto[31] declinant; tametſi enim vereri ac revereri v. g. Majores, Superioreſque oporteat; intrà tamen rectæ rationis menſuram præſtare id convenit; quam qui exceſſerit, ejus metus ac reverentia jam item non recta, ſed curva erunt & vitioſa. Similiter homines[32] in[33] illis,[34] quos[35|36] miſerantur, plerumque[37] item à recto[38] deflectunt; tametſi enim condolere dolentibus, afflictoſque miſerari omnino æquum ſit & conveniens, ſi quis tamen ultrà, quàm recta ratio admittat, id præſtet, ejus commiſeratio jam non recta ſed curva item eſt ac vitioſa. Homines denique[39] in[40] illis etiam,[41] quos[42] humiliùs[43] tractant,[44] item à recto[45] declinant, nam tametſi vulgares infimæque ſortis homines humiliùs quandoque minùſque officioſè tractari citrà vitium poſſint, id tamen juxtà rectæ rationis regulam & menſuram fieri par eſt, quam qui negligit, & ejuſmodi plebeios homines eò uſque deſpicatur, ut ne quidem in aſpectum admittat, ejus gravitas non recta utique, ſed curva item eſt & vitioſa:[46] propterea qui[47] ament alios[48] ſimulque[49] noverint nec diſſimulent[50] eorumdem[51] vitia, vel contrà[52] averſentur[53] ſimulque[54] noverint & obſervent[55] eorumdem[56] bona,[57] in[58] orbe[59] rari ſunt.

§. 2.

1. HINC[2] proverbium[3] datur, quod[4] ait: [5] homines amore cæci [6] non[7] agnoſcunt nec vident[8] ſuorum[9] filiorum[10] vitia; & faſcinante eos avaritiâ[11] non[12] norunt[13] ſui proprii[14] agri[15] fertilitatem.

E

f. 9. p. 1. §. 1.

CONcludit ſuperiora *çem-çu*: hoc[1] illud eſt; inquiens, quod ſuprà[2] dicebatur ſuâ[3] ipſius[3] perſonâ[4] non rectè[5] compoſitâ,[6] non poſſe item rectè[8] ordinari[10] ſuam[11] familiam domeſticam: quia nimirum quandiu meæ ipſius, qui familiæ ſum caput, affectiones à rectâ rationis regulâ deflectunt, neceſſe eſt & res omnes actionesque meas perturbatè item procedere; adeoque, ſi velim, ut domeſtici mei ſeu parvi ſeu magni omnes rationem ducem ita ſequantur, ut in nullo ab eadem diſcedant; meo utique ipſius exemplo primùm ad id opus eſt, ad quod tota deinde domus ſeſe rectè componat.

§. 2.

A Rectâ compoſitione propriæ perſonæ, gradum nunc facit *çem-çu* ad bonam propriæ familiæ inſtitutionem; dum[1] quod ſuprà *Confucius*[2] dixerat, ad bene-[3]adminiſtrandum[4] Regnum,[5] neceſſariam[6] priùs eſſe bonam[7] inſtitutionem[8] ſuæ[9] domûs aulæ-ve domeſticæ; ita oſtendit: Propria domus, ſeu aula, eſt Regni totius velut radix ac baſis; ut quis igitur[10] propriam[11] familiam[12] non[13] valens exemplo ſuo benè[14] inſtituere (utpote malè ipſe à virtute inſtructus indomitiſque ſuis affectionibus depravatus) &[15] tamen[16] poſſit rectè[17] inſtituere ac docere reliquos Regni[18] homines,[19] nequaquam fieri poteſt.[20] Propterea bonus[21|22] Princeps in propriam perſonam virtutibus excolendam incumbat totus, ſi quidem velit juxtà eandem, totam item aulam ſuam domeſticam probè inſtituere; ſuo ſcilicet unius exemplo efficiens, ut pater, filii, fratres & conjuges ſuo ſingulari munere, ut par eſt, fungantur: Sic enim illud tandem conſequetur, ut ipſe, etiam[23] non[24] exiens[25] domo ſuâ, virtutis[26] tamen prototypon fiat & exemplar totius Regni populo; exemplo ſcilicet ſuo domeſtico propagans &[27] perficiens bonam[28] inſtitutionem[29] in toto[30] Regno. Horum porrò ratio illa eſt, quòd tametſi diverſæ inter ſe res ſint aula domeſtica & Regnum; communis tamen utrique ſimillimaque ſit œconomiæ ac regiminis ratio. Sic enim v. g. obſervantem & obſequentem eſſe Patrifilias, obedientia dicitur; atque ut domui ſuus eſt Paterfamilias, ſic Regno ſuus eſt Princeps: eadem itaque illa[31] obedientia[32] eſt[33] qua[34] ſerviendum etiam[35] Regi à ſubditis. Sic item amare & colere ſe invicem fratres natu majores, fraterna dicitur obſervantia: Porrò quod domi privatæ fratres natu majores ſunt, hoc in Regno ſunt ſeniores, Miniſtrique Regii. Eadem itaque illa fraterna[36] obſervantia[37] eſt[38] quæ[39] colendi Regni[40] Majores. Sic denique fovere domi ſuæ benignèque habere puſillos ac imbecilles, dicitur pietas ſive benignitas; atqui in Regno populus plebſque infima idem planè eſt, quod domi illa puſillorum imbecilliumque turba, eadem itaque illa[41] benignitas[42] eſt-[43] qua[44] tractandus Regni[45] populus. Atque hæc tria, *obedientia* ſci-

licet ergà parentes, *observantia* erga fratres natu majores, & *benignitas* ergà pusillos, sunt illa recta sui ipsius compositio in perfecto Principe; qua primùm quidem domesticam suam familiam optimè instituit, ac deinde ad ejusdem exemplum totum item Regnum suum componit, perfectâ scilicet subditorum erga Regem obedientiâ, inferiorum ergà Majores subjectione & observantiâ, ipsius demum Regis Regiorumque Ministrorum erga populum infimamque plebem benignitate & clementiâ.

§. 3.

UT suprà memoratos illos filialis obedientiæ, fraternæ observantiæ, benignitatisque paternæ, clementiæque affectus, hominibus innatos ac proprios, & non operoso aliquo studio comparatos esse ostendat *çem-çù*, comparatione utitur ex libro *xu-kim* desumpta, dicens: [1] *cam* [2] *cáo* [3] ait: Rex bonus populum suum amat & complectitur, [4] ceu Mater amantissimè [5] stringit [6] nudum recensque natum [7] filiolum suum. Quæ verba assumens *çem-çù* ita prosequitur; recens natus infans, ut & loquelæ impos, ita animi sui sensa & desideria voce aut sermone ipse exponere non valet. Porrò Mater ut est filii amantissima, sic [8|9] animitùs & ex intimis præcordiis [10] inquirit, mentemque suam omnem intendit in percipienda filioli desideria: quæ [11] tametsi [12] non usquequaque [13] assequatur, tamen [14] non longe-[15] aberrat: Norunt enim Matres magistrâ naturâ absque alio studio affectus percipere filiorum. Unde [16] non [17] fuit unquam ulla mulier quæ aliunde priùs [18] addisceret rationem [19] educandi enutriendique [20] liberos [21] ac [22] deinde ipsa [23] nuberet. Quâ comparatione, ut dixi, *çem çû* innuit, etiam supradictas illas tres virtutes bono Principi debere esse spontaneas & quasi nativas, minimè autem violentas aut simulatas. At nosse unde ordiri illas, & quousque extendere oporteat, est quod suprà dictum fuit, non exire domo suâ, & tamen rectam in virtute institutionem toto latè Regno ostendere.

p. 2. §. 1.

HOC paragrapho jam declarat *çem çû* quod paulo supra dixerat, nimirum, perfectum Principem tametsi Palatio suo non exeat, tamen optimè instituere totum Regnum. Sic itaque ait [1] unica [2] domus sive Aula Regis domestica si [3] pia sit amoremque mutuum inter domesticos foveat, illicò exemplo famâque illius [4] toto [5] Regno [6] consurget & florebit [7] pietas benevolentiaque mutua. [8] Unâ Regis [9] familiâ civilitatem [10] colente, [11] totum brevi [12] Regnum [13] erigetur ad eamdem [14] civilitatem: contrà si [15] unica Regis [16] persona, nec pia, nec civilis, sed [17] cupida sit turpis [18] lucri, [19] totum brevi [20] regnum ejusdem exemplo depravatum, [21,22] perturbabitur: [23] horum quippe [24] mutua-[24] ratio ac nexus est [25,26] hujusmodi, juxta vulgare illud, qualis Rex talis grex. Et [27] hoc est quod olim [28] dicebatur, [28] unum aliquod [30] ver-

bum temerarium[31] perdit magna[32] negotia , uti &[33] una probi Regis [34] perſona firmat[35] ſtabilitque[36] Regnum univerſum.

§. 2.

PRæſens hic paragraphus ab exemplo jam oſtendit, quàm reverà arctus & individuus ſit inter Regis exemplum & populi imitationem nexus; & quoniam contraria juxtà ſe poſita magis eluceſcunt, duobus optimis Regibus duos peſſimos opponit. Ait itaque, [1] *Yaô* & [2] *Xún*[3] rexerunt[4|5] imperium[6] pietate & clementiâ[7] &[8] populus ſecutus[9] eſt[10] illos. Contrà, duo illi peſſimi Reges[11] *Kie* & [12] *Chéu* [13] rexerunt[14|15] Imperium[16] crudelitate ac tyrannide, [17] & [18] populus item ſecutus[19] eſt [20] ipſos, imitando illorum improbitatem & ſcelera. Quod ſi quandoque[21] ea, [22] quæ publicis Edictis ejuſmodi Reges [23] mandaverant, [24] contraria[24] erant[25] iis[26] quæ ipſi amabant [27] agere; [28] tum[29] populus[30] non[31] obſequebatur, quia ſcilicet videbant, ipſos alia foris præcipere, & alia domi ſuæ agere.[32] Hac de[33] causâ[34] probus[35] Rex priùs habet-[36] virtutem[37] in[38] ſemetipſo, ac[39] tum[40] deinde eamdem rectè[41] exigit[42] ab[34] aliis, & priùs irreprehenſus ac ſine-[44] vitio[45] in[46] ſemetipſo, [47] tum[48] deinde rectè illud[49] reprehendit[50] in [51] aliis : quod verè eſt, ex ſe metiri alios, & virtutem, quâ prior ipſe plenus ſis, in alios diffundere : Ubi enim virtus tuo ipſius exemplo ac famâ ad alios ſemel dimanaverit, tum enimverò his excitatus populus imitari te volet & ſequi; tu verò tum demùm docere illum optimiſque legibus inſtituere efficaciter poteris; ſecùs operam perdes. Nam ut[52] qui virtutis inops, vitiiſque obnoxius[53] deliteſcit[54] in ſuâ-[55] ipſius[55] perſonâ,[56] nec boni aliquid ipſe habet quod propaget[57] exteriùs,[58] tamen[59] poſſit[60] docere riteque inſtituere[61] alios, omnino[62] non poteſt[63] eſſe; nam ſibi qui nequam, cui bonus eſſe poteſt?

Injurius Lectori eſſem, niſi hoc loco, quo prima horum quatuor Imperatorum facta eſt mentio, pauca ſaltem ex plurimis quæ de ipſis per omnes paſſim Sinarum Libros ſparſa occurrunt, referrem. Primas demus ei, qui hic primus occurrit, Yaô *Sinenſium Imperatorum maximè celebris, unà & Legiſlator : Hic Patre* Tí-co *Imperatore, & Matre* Kím tu, *dictâ ejuſdem Reginâ decimo quarto à conceptu menſe natus. Imperii gubernacula ſuſcepit anno ante Chriſtum 2357. quod quidem univerſim per annos 100. feliciter tenuit; & per poſtremos quinquaginta adeò pacificè rexit, ut ſubditi, an regeret, necne, neſcirent. Hinc tantam apud omnes, non tantùm ſubditos, ſed & poſteros, virtutum ſuarum famam reliquit, ut quæ de ipſo Sinenſium Annales perhibent, non ſine auxeſi aut hyperbole dicta videantur; pietate enim cœlo, prudentiâ ſapientiâque ſpiritibus, oris cultûſque majeſtate ſoli penè parem fecêre. Certum eſt fuiſſe Principem omnibus naturæ dotibus inſtructiſſimum; divitem ſine elatione; nobilem ſine inſolentiâ; honeſtum ſyncerumque ſine fictione. Vulgare humileque tectum erat ei Palatium; veſtitus ſimplex, nec acupictus; cibus frugalis ſine condi-*

mento

mento; vasa fictilia rejectis curiosis & peregrinis; stramen cubile erat; Rhedam non elaboratam, minimeque curiosam aut pictam Equi albi trahebant. Musica Tá cham *dicta gravis erat, pia & modesta; nam turpes cantilenas oderat. Totus in eo, ut Cœlo serviret, & egentioribus subveniret: Hinc illæ ipsius voces:* Fames populi mei, mea est; peccatum populi mei, meum item est. *Quo adeò subditorum voluntates sibi devinxerat, ut ei non jam metu pœnæ, aut spe præmii, sed gratuitis omninò animis velut Patri ac Matri parerent. Hinc illi defuncto justà per triennium per soluta ab omni populo veluti Patri ac Matri, ut in lib.* Xu kim *1. fol. 16. refertur; tantoque ejus desiderio tenebantur omnes, quanto nubis roscidæ in siccitate. Doctrinam* Tá-hio, *&* Chum-yûm *primus dicitur exemplo suo instituisse, factus ipse omnium posterorum sequentiumque Imperatorum prototypon & exemplar. Aulam habuit in urbe* Pîm-yâm-fù *totius Provinciæ* Xan-si *celeberrimam. Anno regiminis sui secundo suprà septuagesimum elegit in præcipuum Imperii per octo & viginti annos collegam, ac deinde successorem* Xún, *motus scilicet famâ obedientiæ ejus ergà parentes, & ut arctiori vinculo eum sibi adstringeret duas è filiabus suis in matrimonium ei dedit. Cumque audiisset, filium suum* Tan chu *malè habere, eò quòd excludi se videret à successione in Imperium, respondit:* Malo uni malè esse, ut benè sit toti populo, quàm populo malè esse & uni filio benè. *Tandem plenus dierum obiit anno ætatis suæ suprà centesimum decimo octavo; sepultusque est in Provinciâ* Xan-tum.

Xún, *alio nomine* Yû, *suo decessori per omnia similis eâdem felicitate rexit Imperium Sinense; & quia omnibus aurem facilè dabat, omnium animis mirâ facilitate imperabat. Sapientum consortio adeò delectabatur, ut eos conquiri undique, & magnis quandoque expensis voluerit. Musicam non minùs quàm antecessor suus, coluit. Nec Regiæ Majestati indecens judicavit pulsare, quinque, octo, & viginti quinque fidium instrumenta,* Kîn *appellata, quin imò & canebat ipse identidem versum, usque hodie decantatum, de venti australis in ditando populo suo, terrisque fœcundandis benignitate. Ex quo videas licet quàm alta illo Imperante pax extiterit, quantaque felicitate Sinense tunc Imperium abundaverit, quantisque incrementis in dies profecerit. Certè Annalium testimonio constat quam plurima Barbarorum Regna & Populos tam fortunati Principis famâ commotos illi sese ultrò subjecisse. Quam ejus felicitatem aquila per totum Imperium volitans, & novæ item stellæ sub eodem visæ designarunt; quæ tam felicia omina Populus gloriabatur, à* Xám-tí, *hoc est,* Supremo cœli Imperatore *descendere, Regem hunc suum tot favoribus prosequente. De centum & decem quibus vixit annis, unum suprà sexaginta felicissimè regnavit; rejectoque filio* Xam-kiun, *virtutem sanguini anteposuit, dum magnum illum* Yù *in successorem elegit.*

Cæterùm quantum desiderii ac laudis Yaô *&* Xún *Legislatores, tan-*

F

tum execrationis & vituperii apud omnem retrò posteritatem commeriti fuêre duo illi alii Kie *&* Chéu , *gemina crudelitatis & libidinis monstra.*

Kie, *qui &* Lì-quèi *alio nomine dicebatur* , *Patre* Tí-fa *genitus*, *anno ante Christum 1818 regnare cœpit* , *decimus-septimus & postremus Imperator primæ familiæ Imperatoriæ* Hiá *dictæ* , *quæ jam inde à* Cùm-kia *decimo quarto Imperatore ejusdem familiæ ruinam minari cœperat. Iis erat corporis viribus, ut ferrum manu diffringeret. Mortuo Patre, anno imperii sui decimo nono tyrannide & crudelitate divexare populum cœpit & decimo quarto post anno , qui fuit imperii ipsius trigesimus tertius; pellicem insuper duxit* Muí-hi *dictam, cujus nutui in omnibus infami sanè servitute parebat. Monitus à suis, non solum non resipuit , sed & benè monentes spernens per summam ingratitudinem & crudelitatem neci dabat, dicere solitus, se habere imperium , ut Cœlum solem, ac proinde tùm demum se desiturum , cùm Sol desineret. Turrim ex Jaspide extruxit expensis populi. Lacus integros vino implevit quo tria hominum millia dato signo sese ingurgitare jubebantur. His atque aliis sexcentis ejusmodi crudelitatum, luxûs, libidinumque turpitudinibus diu insanientem, cœlum non uno prodigio monuit resipiscentiæ : anno enim ejus imperii quinquagesimo stellæ palàm visæ è cœlo decidere , terra insolitis motibus horrendùm concuti, exsiccari flumina, & montis* Tái-xan *pars magna terræ motu concidere. Cùmque tot prodigiis minisve necdum saperet , eodem anno à* Chîm-tam *(qui inter Regulos piis Priscorum legibus & avitis institutis impensius insistebat) Regno ejectus, fugit in locum* Nân-chaô *dictum, ubi triennio post exul obiit anno imperii 52. & cum ipso simul expiravit familia* Hiá, *quæ annos 458. duraverat.*

Chéu, *alio nomine* Xeù-sin, *Patre* Tí-ye, *ex Matre tum creatâ Reginâ tertiò-genitus (nam natu majores duo ex eadem quidem matre, sed adhuc pellice seu concubinâ nati jure Regni à successione excludebantur) Anno ante Christum 1154. imperare cœpit; fuitque vigesimus octavus & postremus secundæ familiæ Imperatoris* Xam , *vel* Yn *dictæ. Omnibus naturæ & ingenii dotibus ac talentis præ cæteris omnibus instructus. Eo pollebat corporis robore ut feras manibus discerperet: at luxu, libidinibus, & ebrietatibus talenta tam præclara prorsùs extinxit. Non sacrificabat* Xàm-tí , *seu supremo cœlorum Imperatori neque aliis , nec spiritibus; nam blasphemè passim jactabat, se habere* Tien-hiá *seu orbem totum infrà pedes. Octavo Imperii anno nactus pellicem* Tan-kì, *omnia pro hujus libidine administrabat. Turres & Palatia sumptuosa populi impensis extruebat peregrinis quibusvis ac sylvestribus feris alendis. Vini lacum aperuit, in quem viri mixtim ac mulieres deposito cum vestibus pudore sese immergerent. Crudele supplicii genus,* Paô-lo *dictum, eâdem pellice inventrice & auctrice, instituit : Erat autem illud columna ænea, latitudinis octo, longitudinis viginti cubitorum , interius cava tota , &*

tribus distincta orificiis, uno scilicet infrà, altero in medio, alio denique in parte ejus superiore; quibus velut ternis receptaculis immissus ignis multiplicatâ urendi vi molem illam tantò citiùs vehementiusque candefaceret: huic columnæ, etiam leviorum criminum reus, ferreis catenis strictissimè alligatus, eo situ pendebat, ut pedibus manibusque eam veluti amplexaretur; atque ita incandescente paulatim machinâ torrebatur & assabatur misér velut in sartagine horrendùm vociferans ac ejulans, donec diffluente undique carne, nervis & adipe, ipsa etiam ossa carbonis instar incandescerent, ac tandem in cineres abiret totus; vidente adhæc, ceu grata & amœna oculis suis spectacula Pellice Tan-kì, *& nihil minùs quàm miserorum ejulatus miserante. Tantam Regis Pellicisque libidinem ac tyrannidem, tametsi qui à consiliis erant, non semel notarent, & ad frugem reducere vesanum niterentur; adeò tamen nihil profécere, ut surdo ad omnia, imò ampliùs furente ac fremente Rege, horum alii neci darentur, alii latebris sese abderent, alii demùm etiam amentiam simulantes in sylvas & ferarum latibula se proriperent.*

Tandem à Vù-vâm *inter Regulos præcipuo, in prælio victus ad Turrim confugit, ubi spe omni evadendi amissâ, ipse se cum omni supellectili Regiâ incendit, ne vivus in hostium suorum manus deveniret; idque anno imperii sui* 32. *Et cum ipso simul finem accepit familia* Xam *postquam annos* 644. *durasset.*

f. 10. p. 1. §. 1.

CLaudit his *çem çû* suprà factum discursum de individuo nexu, qui inter domesticæ familiæ institutionem & rectam Regni administrationem intercedit; & postquam eumdem ab exemplo satis confirmavit, sic tandem infert; [1] itaque recta [2] gubernatio [3] Regni [4] consistit in recte [5] instituendo [6] suam [7] familiam aulamque domesticam.

§. 2.

POstquam superiorem ratiocinationem de rectâ familiæ Regnique institutione jam clausisset *çem-çu*, ad uberiorem ejusdem argumenti declarationem, nonnulla item ex Odarum libris mutuatus, hîc, ceu appendicem superaddit his verbis: [1] carmen [2] ait: malus-[3] persica cum ineunte vere ô quàm [4] pulchra! ô quam [5] bella! [6] ejus [7] folia ô quàm [8] florida! ô quàm [9] amœna! Talis est [10|11] sponsa seu recèns nupta [12] cum [13] transit in domum sponsi, ubi quod [14] convenit [14] præstat [15] suis [16|17] domesticis, singulis quod suum est tribuens, mariti scilicet parentibus observantiam, pacem cognatis, marito obedientiam, benevolentiam inferioribus & curam; ex quo illud vicissim consequitur, ut omnes ac singuli ejus domestici tam erga ipsam, quam ad invicem debitè item sese habeant; adeoque domus tota ejus unius exemplo benè ordinata sit & composita. Postrema loci hujus verba excipiens *çem-çu* eadem Regi applicat dicendò;

ita & Rex familiam aulam-ve ſuam domeſticam exemplo ſuo ſic inſtituat, ut in eâ omnes ac ſinguli quod ſui eſt muneris viciſſim præſtent; ſic enim ubi Rex quæ [18] par [18] eſt [18] præſtiterit priùs [19] ſuis [20,21] domeſticis, [22] tùm [23] deinde [24|25] poterit [26] docere ſanctéque inſtituere etiam [27] Regni totius [28] populum.

§. 3.

ALterius Odæ hic locus eſt eidem propoſito ſerviens, ubi [1] Oda ſic [2] ait : frater minor quæ [3] par [3] eſt [3] præſtet [4] majori; & frater major quæ [5] par [5] eſt [5] præſtet [6] minori. Quod non ita ad uterinos dumtaxat fratres reſtringendum eſt, ut non æquè inter alios locum habeat. Nam in unâ aliquâ integrâ familiâ domeſticâ quicunque aut ætate aut conditione nobis majores, fratrum majorum loco habendi nobis ſunt; atque ut tales omni reverentiâ & obſequio demerendi; tunc enim & ipſi viciſſim nos veluti minores fratres ſuos & amabunt & fovebunt. Atque hoc eſt, quod Oda ait, frater minor quæ par eſt præſtet majori. Sic item qui vel ætate, vel conditione inferiores nobis ſunt, diligendi à nobis & fovendi ſunt ut natu minores fratres; & ipſi procul dubio viciſſim nos veluti fratres ſuos majores & honore & obſequio proſequentur; quod eſt, ut Oda ait, fratrem majorem quæ par eſt præſtare minori. *çem-çu* hæc Odæ verba applicans, ſi Rex (inquit) priùs domi ſuæ & in privatâ aulâ valet adimplere ipſe, & exemplo ſuo efficere, ut domeſtici ſui omnes adimpleant, & præſtent [7] quod [7] par [7] eſt fratribus [8] majoribus, & quod [9] par [9] eſt [10] minoribus, ut modo dictum eſt; [11] tum [12] deinde [13|14] poterit etiam [15] docere, recteque inſtituere [16] Regni totius [17] populum; efficiendo ſcilicet, ut juxta ſuum ipſius exemplum etiam ipſi fraternâ inter ſe lege vivant; obſervantiâ nimirùm ergà majores ac ſeniores ſeu fratres ſuos natu majores; amore verò & benevolentiâ ergà puſillos acinferiores, ceu fratres ſuos minores.

§. 4.

ALIA demum [1] Oda [2] ait; ſi Rex [3] ſuo in omnibus [4] exemplo [5] non [6] deficiat, rectè [7] inſtitutum [8] erit ex [9] omni [9] parte [10] regnum ejus. Quæ Odæ verba declarans *çem çu*, ſi (inquit) [11] ipſe Rex domi ſuæ perſonam [12] agens [13] patris, [14] filii fratris [15] majoris & [16] minoris, [17] ſufficiens ſe præbuerit [18] exemplar, id eſt, ſi amorem ut pater, obedientiam ut filius. concordiam & benevolentiam, ut frater major, obſervantiamque ſubjectionemque, ut minor, adamuſſim ſervaverit, erit, ut Oda inquit, ejus exemplum undequaque perfectum ſeu in nullo deficiens; ac [19] tum [20] deinde [21] populus ipſum veluti prototypon ſuum [22] imitabitur. Parentes ſcilicet etiam ipſi benignitatem colent amoremque paternum; filii pietatem & obedientiam; atque ita totum denique Regnum omni ex parte recte inſtitutum erit.

p. 2. §. 1.

TRes isti modò citati & ex Carminum libro mutuati textus, tametsi verbis differentibus, idem tamen omnes dicunt, nempè hoc [1] ipsum quod superiùs dictum [2] fuit, rectè [3] gubernare [4] regnum [5] consistere in rectè [6] instituendo [7] propriam [8] familiam.

EXpeditis iis quæ ad rectam familiæ Regnique institutionem pertinent, aggreditur nunc tandem *çem çu* postremum membrum doctrinæ Magistri sui superiùs libri hujus initio traditæ, & [1] quod ibi [2] dicebatur, [3] pacificare [4] [5] imperium [6] consistere in rectè [7] gubernando [8] proprium [9] regnum; simili discursu explicat dicens: Quia homines ejusdem rationis sortiti sunt animam, ideo eadem in omnibus est etiam affectuum ratio; sic videmus, ubique terrarum parentes velle & amare in filiis obedientiam; Seniores Majoresque subjectionem & reverentiam in inferioribus, miseros & pupillos optare in potentioribus miserationem ac beneficentiam, &c. Sed enim horum omnium moderatio ac mensura penes unum ac solum est Regem, utpote qui instar primi mobilis Ministros ac Subditos suos, ceu inferiores orbes, eò quò ipse inclinat, secum unà exemplo suo rapit & impellit: sic enim si [10] Rex domi suæ omnes [11] obedientis-[11] filii-[11] partes [11] impleat erga [12] parentes suos; [13] tum & [14] populus exemplo illius excitatus [15] erigetur ad [16] obedientiam ergà suos. Si [17] Rex debitæ [18] obedientiæ [18] leges [18] adimpleverit erga [19] fratres [19] suos [19] natu [19] majores, aliosque si quos domi suæ habeat Seniores, [20] tum & Regni totius [21] populus ejusdem exemplo [22] erigetur ad [23] subjectionem reverentiamque erga [23] majores suos. Si denique [24] Rex [25] commiseratione ac [25] benignitate ut par est [25] utatur ergà illos quos domi suæ habet [26] orphanos ac [26] pupillos, [27] tum [28] populus [29] non aget [30] contrarium; sed omnes item ac singuli eadem benignitate fovebunt quoscunque domi suæ habuerint pupillos ac imbecilles. Tanta scilicet est Majorum Superiorumque cum inferioribus connexio, ut in quibus illi præeunt, isti illicò sequantur. Unde videre est, sicut eadem est toti alicui Regnò quæ privatæ unicuipiam familiæ, sic eamdem item esse toti Imperio quæ privati Regni populo affectionum rationem. Quæ [31] est [32] ratio cur [33] probus ejusmodi [34] Princeps [35] habeat in se [36] mensuræ [37] normæque [38] rationem; qua ex suâ ipsius personâ metiens alios, exemplo suo ad eadem quæ ipse vel amat, vel aversatur, agenda vel non agenda excitat.

Loci hujus opportunitas invitat, ut hic breviter aliqua de Sinensium Imperatorum erga Senes, pupillos, aliosque paupertate, aliâve calamitate pressos, observantiâ & pietate attingam; ut scilicet hinc deinde intelligat Europæus Lector, quantùm honoris & observantiæ semper detulerint Sinæ parentibus suis, aut potius quantùm pietatis, amoris ac solicitudi-

nis iidem parentes liberis; & Reges subditis suis jam olim impenderint. Et certè est quod & Europa Christiana miretur ac æstimet tantam in Gentilitate illâ veteri pietatem; tametsi ab eâ posteri adeò jam defecerint, ut aliam planè naturæ indolem quam veteres illi habuerint, nacti esse videantur. Referunt itaque officiorum libri fusè ac passim, ab ipsis Yaô *&* Xún *Legislatoribus piam hanc consuetudinem invaluisse, peculiari scilicet curâ alendi Senes, & quidem in loco ad eam rem destinato: honoratiores quidem in superiori aut Orientali Gymnasio, plebeios in inferiori aut Occidentali. Atque hanc consuetudinem deinde apud posteras familias,* Hià, Xam *&* Cheu *constanter perseverasse; ut ex variis ejusdem libri officiorum locis quæ brevitatis causâ omittimus manifestum redditur. Certè de* Xún *Imperatore Annales perhibent (& illius exemplo alios deinde Reges) dum Imperii Provincias obiret, sciscitari passim solitum, an qui essent centenarii; & si quos ipse comperisset, eos coram invisisse. Imò eorumdem Annalium testimonio constat, veteres illos Sinarum Reges post peracta Sacrificia, mutatâ veste sese ad alendos Senes conferre solitos, idque (ut ibidem refertur) quod putarent, hoc misericordię corporalis opere assequi à cœlo quod petierant. Cæterum ex eodem officiorum libro illud Nobis præterea constat, hanc Sinensium Imperatorum pietatem ac beficentiam non ad unos dumtaxat senes, sed ad miseros quosvis, pupillos, viduas, mutos, claudos, mutilos, &c. sese extendisse.*

f. 11. p. 1. §. 1.

AD uberiorem supradictorum declarationem, modò à partium enumeratione ostendit *çem-çu* in quo illa mensuræ normæque ratio consistat; seu quâ ratione & in quibus metiri alios ex nobis conveniat, dicens: Hominum quibuscum degis; alii suprà, alii infrà te, alii ante, alii post, alii demùm à dextris sunt, alii à sinistris; & omnes quidem similiter, ut tu, affecti; eadem quæ tu fieri tibi ab ipsis vel velis vel nolis; ipsi quoque sibi à te fieri vel volunt, vel nolunt. [1] Quæ igitur tu [2] aversaris [3] in [4] superioribus, [5] ne [6] agas cum [7] inferioribus; & [8] quæ [9] aversaris [10] in [11] inferioribus [12] ne [13] agas cum [14] superioribus. [15] Quod item [16] odisti [17] in [18] antecessoribus, in eo [19] ne [20] præeas tuis [21] posteris; & [22] quod [23] odisti [24] in [25] posteris, in eo [26] ne [27] sequaris [28] antecessores. [29] Quæ denique [30] damnas [31] in iis qui sunt [32] à [32] dextris, [33] ne [34] agas [35] cum iis qui [36] sunt [36] à [36] sinistris; & contrà, [37] quæ [38] improbas in [39] iis qui sunt à [40] sinistris, [41] ne [42] agas [43] cum iis qui sunt à [44] dextris. Verbo: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Atque [45] hæc est & [46] dicitur vera [47] mensuræ [48] normæque [46] ratio; qua usus probus quicunque Princeps illud tandem consequitur, ut factus ipse cum populo suo velut cor unum & anima una, eadem, quæ populus, velit nolitque, pater jam veriùs dicendus populi quàm Dominus. Quod *çem-çu* ex Odarum libro planè perappositâ ad nunc locum authoritate confirmat, dicens;

§. 2.

1. CArmen [2]ait: laudabilis [3]amabiliſque ejuſmodi [4|5] Princeps, planè eſt [6] populi [7]pater ac [8]mater. Quod carmen idem *çem-çü* proſequens ait: [9] populus [10] quibus [11] gaudet [12] gaudere, & [13] populus [14] quæ [15] averſatur [16] averſari; [17] hoc [18] dicitur eſſe [19] populi [20] patrem & [21] matrem. Quaſi diceret: Regem actiones ſuas omnes ex populi ſui affectu & voluntate metiri moderarique, filiorum inſtar ipſum fovendo ac tuendo, res eſt, qua populus devinciri in primis, ſubditique, omnes ac ſinguli mirificè gaudere ſolent. Si itaque hoc eodem Rex etiam ipſe gaudeat, ut quod populus in votis, hoc ipſe in opere habeat; iſtud eſt, Regis cor in ſubditorum ſuorum animos ita transfuſum eſſe, ut iiſdem, quæ iſti deſiderant, ille gaudeat; & quæ hi oderunt, etiam ipſe averſetur; planè patris inſtar ac matris filium ſuum intimo affectu complectentis. Unde & populus hunc ejuſmodi Regem viciſſim patris utique & matris loco habebit; qui eſt præcipuus metientis alios ex ſeipſo effectus.

p. 2. §. 1.

SUpradicta confirmat à contrario *çem-çu* ex alio loco ejuſdem libri carminum; ubi [1] Oda [2] ait: [3] ô quàm [3]præruptus [3] eminet [4]ille [5] auſtralis [6] mons! [7] ejus [8] rupium ô quanta-quàmque [9] horrida [10] congeries! Sic potentiâ dignitateque [11] verendus [12] emines magne-[13] magiſter Regie [14] *Yn*; & [15] populus quidem [16] omnis [17] te veretur ac [18] ſuſpicit; ſed non amat, utpote privato, non communi bono conſulentem. Quem Odæ locum declarans *çem-çu* ait: cùm [19] habens [20] regnum, ſive Rex, in arduo illo Regiæ dignitatis faſtigio conſtitutus ſubditorum oculis nunquam non pateat; [21] non [22|23] debet [24] non ſolicitus [25] vigilare, curaſque omnes eò intendere, ut quidquid rerum negotiorumque aggreſſus ipſe fuerit, omnia cum populi votis, & expectatione conſentiant: quod ſi enim metiri ex ſe alios non noverit, ſed omnia pro ſuâ unius libidine & cupiditate agens, eâ quæ populo proficua & in votis ſunt negligat; quæ verò populo inviſa pernicioſaque ſunt, propulſare & avertere non laboret: futurum procul dubio eſt, ut alienatis ab ipſo animis, & ſeditionibus ac tumultibus diſtractus populus ab ipſo tandem diſcedat; ipſeque relictus ſolus tueri à ruinâ conſervareque Regnum diutiùs non valeat. Propterеà ſi Rex (inquit *çem-çu*) ab hac regulâ [26] deflexerit, [27] omninò [28] erit [29|30] imperii occaſus [31] & ruina.

§. 2.

ALterius Odæ hic locus eſt, qui ab exemplo item oſtendit, totius Regni incolumitatem ab amore populi pendere, quo ſemel perdito, Regnum nec poſſe diu conſiſtere. Sic igitur [1] Oda [2] ait: familia [3] *Yn* (vel, quod idem eſt, familia Imperatoria *Xam*, cujus truncus fuit famoſus ille Rex *Chîm-tam*) [4] antequam [5]amitteret [6] po-

pulum, ſeu populi amorem, pacificâ poſſeſſione tenebat regebatque Imperium, & ob virtutis ſuæ cum cœlo conformitatem [7] poterat, ſive digna erat in [8] ſocietatem [8] & conſortium [8] admitti à [9] ſupremo [9] cœli [10] Imperatore. Poſteaquam verò ab avitâ Majorum Anteceſſorumque ſuorum virtute degener poſteritas deflexit, populique amore excidit; excidit & cœli favore, ſeu imperio cælitus collato. Quapropter [11] oportet nunc poſteros familiæ noſtræ *Cheu* (quæ ſucceſſit in Imperio familiæ *Yn*, ſeu *Xam*) conjicere [12] oculos [13] in familiam [14] *Yn*, & cavere ſibi, ne malum ejuſdem exemplum ſecuti, Imperium & ipſi ſimiliter amittant. [15] Altiſſimum enim cœli [16] mandatum ſeu cœli favor, quo Imperia conferuntur, [17] haud [18] facilè conſervatu eſt. Oda igitur vult [19] dicere (ut exponit *çem-çu*) [20] obtento [21] populi amore, [22] mox [23] obtineri & [24] regnum; uti è contrà [25] amiſſo [26] populi amore, [27] mox item [28] amitti [28] regnum.

f. 12. p. 1. §. 1.

QUandoquidem, ut dictum eſt, Imperii diuturnitas & conſervatio à populi amore, amor autem populi à virtute, quæ ſola Principem facit amabilem, dependet; [1,2] ideò [3] perfectus [4] Rex ante [5] omnia invigilat, & [6] incumbit [7] in [8] virtutem: [9] habitâ quippe [10] virtute hoc [11] ipſo [12] habebit & [13] hominum ſeu populi voluntates: [14] habitis autem pro ſe [15] hominum ſeu populi voluntatibus eo [16] ipſo [17] habebit & [18] terras, quas colens & incolens populus ejuſdem dominio ſubjacere libens lubenſque volet. Porrò [19] habitis [20] terris hoc [21] ipſo [22] habebit & profectas inde [23] opes ac [23] facultates. [24] Habitis demùm [25] opibus, eo [26] ipſo [27] habebit omnia ad Regni [28] uſum & conſervationem neceſſaria.

§. 2.

ILlatio hæc eſt, auro cedroque digniſſima, qua ex dictis infert Author, [1] virtutem eſſe magis [2] principale, ſive majoris momenti ad pacificam Imperii gubernationem, & tanquam radicem à qua omnis Regnorum incolumitas vigorque proficiſcitur; [3] opes verò minus [4] principale ſeu, ut ita dicam, acceſſorium, minoriſque momenti, ac proinde veluti ramos in arbore, qui fixâ ſemel altè vigenteque radice non poſſunt non amœnum virere etiam ipſi. Nam ut ut ad Imperii conſervationem neceſſariæ ſint opes, ejuſmodi tamen ſunt, ut ubi domina virtus domicilium fixerit, eòdem illæ ceu pediſſæquæ ultrò ſequantur.

§. 3.

QUandoquidem virtus juxtà modo dicta, eſt magis principale majoriſque momenti, ut pote radix & fundamentum felicis regiminis; opes verò minùs principale minoriſque momenti, utpote rami qui ex fœcunda illâ virtutis radice deinde ultrò enaſcuntur; conſequens eſt, bono Principi illam in primis cordi eſſe

debere

debere, ac velut domesticam habendam; has verò minùs curandas, ac velùt alienigenas forìs locandas. Quod si igitur Rex in [1] extimis [1] habeat minusque curet id quòd magis [2] principale, id est, virtutem: In [3] intimis seu cordi in primis habeat id quod [4] minùs [4] principale, id est, opes, per fas nefasque eas coacervando; populus utique ejus exemplo doctus eadem illicò aget; jurgiis, litibus, furtis, ac rapinis sese invicem consument omnes. Propterea (inquit *çem-çu*) ejusmodi Rex ad [5] rixas [5] seditiones ac [5] turbas [5] commovebit [6] populum, viamque [7] aperiet [8] furtis ac [8] rapinis.

§. 4.

[1|2] IDcircò cum [3] opes per fas nefasque [4] corraduntur, eo [5] ipso [6] populus [7] dispergitur; & contrà, ubi [8] opes prudenter in populi Regnique communes necessitates [9] disperguntur, eo [10] ipso [11] populus [12] congregatur; omninò enim opum iniqua coacervatio est populi dispersio, & opum largitio atque dispersio, populi est adunatio & congregatio.

§. 5.

IMO verò avara ejusmodi opum divitiarumque coacervatio, non tantùm populi, sed & ipsarummet etiam opum est certissima perditio & jactura. [1|2] Propterea enim (inquit *çem-çù*) sicut [3] verbum [4] temerarium ore [5] egressum, [6] etiam [7] temerarium iterum [8] intrat; sic [9] opes per [10] nefas [11] ingressæ, [12] etiam per [13] nefas iterum [14] egrediuntur. Quasi diceret: Sicuti qui verba injuriosa contrà alios profert, similia item ab aliis contrà se prolata audiat necesse est; sic opes malè semel partæ conservari diu non poterunt quin malè iterum dilabantur. Adeoque iniqua opum coacervatio, non tam accumulatio est, quàm perditio. Si igitur iniquæ ejusmodi opes conservatu difficiles adeò sunt, quorsum Rex eas ita in intimis, virtutem verò in extimis habeat.

p. 2. §. 1.

QUOD præposterum illum divitiarum amorem, populi dispersio, ac per consequens ipsiusmet Imperii ruina sequi soleat; ab authoritate confirmat *çem-çù* his verbis: Liber [1] *Cam* [2] *caó* [3] ait: Cœli [4] mandatum, seu Imperium, nòn [5] est [6] diuturnum. Vult [7] dicere (inquit idem *çem çù*) Rex qui [8] probus virtutisque est amans, eo [9] ipso [10] obtinet conservatque Imperium; qui verò [11|12] improbus pluris aurum quam virtutem æstimat, [13] illicò illud [14] amittit. Virtutem itaque Rex in primis colat, & hanc unam præ opibus in pretio habeat siquidem stabilem esse cœli favorem in conservando sibi Imperio desiderat; hæc enim unà, ut suprà dictum est, Regnorum, Imperiorumque solidissima est basis ac Firmamentum.

§. 2.

EXemplo ex Chronicis desumpto ostendit hîc *çem çû*, quàm reverâ nihil virtute pretiosius esse Regi debeat, dum auro & gemmis potiorem apud bonos Principes jam olim fuisse commemorat. Cum enim Regni *çù* (nunc est Prov. *Hû-quàm*) Legatus, *Vân-sun-yù* dictus à *Chaò kien-çù* Magnate Regni *çín* de opibus gemmisque pretiosis illius Regni interrogatus aliquando esset; ejusdem [1] *çù* Regni [2] Chronica [3] aiunt ita respondisse; [4] *çù* [5] Regnum [6] nihil habet quod reputet [8] pretiosum; solam & unicam [10] virtutem [11] reputat [12] pretiosam. Quasi diceret: Tametsi Regno nostro *çu* aurum, uniones lapidesque pretiosi non desint; non tamen hæc ita in pretio habemus, ut virtutem virtuteque præditos viros, qui Regno nostro non desunt, auro & gemmis potiores longè pretiosiores non ducamus. Et reverà tum temporis illo in Regno duo virtutis famâ insignes viri vivebant, quorum unus *Quón-xé-fú*, alter *çò-sù-y* dicebatur: Ambo enim hi viri sapientiâ, consilio, integritate, justitiâ & pietate, Regem suum Regnumque ipsum, velut firmissimæ duæ columnæ, fulciebant.

Simile huic planè parallelum est, quod sub Hiên-vâm *trigesimo secundo Imperatore familiæ* Cheu *(sub quo Philosophus* Mem-çú *vixerat) accidisse Sinarum Chronica memorant. Regulus Regni* çí *fœdus cum Regulo Regni* Guéi *contraxerat: hic cum ex illo, an lapides pretiosos in suo Regno haberet, percunctatus esset, & ille non habere respondisset; miratus, & respondenti vix credens, ego (inquit) qui Regnum tuo longè minus possideo, lapidem tamen habeo pretiosum (putà carbunculum) qui duodecim quadrigarum spatium fulgore suo illuminat; quî igitur credam, in Regno tuo quod præ meo longè amplum est non haberi lapides ejusmodi pretiosos? Ad quæ Regulus Regni* çì, *habeo (inquit) quatuor ministros, seu Dynastas, qui Provincias sibi creditas cum magnâ prudentiâ & virtute administrant; hi ipsi scilicet sunt carbunculi lapidesque mei pretiosi, qui non tantùm duodecim quadrigarum, sed mille omninò stadiorum Sinicorum spatium virtutis suæ radiis ac luce longè lateque collustrant.*

Alterum huic attexo longè antiquius & æquè illustre virtutis testimonium ex iisdem Chronicis, datum ab illustrissimâ illâ Heroinâ Kiam *Reginâ conjuge Imperatoris* Siven-vâm, *ex familia* Cheu *undecimi, qui annis ante Christum 827. ante Confucium verò 200. & amplius regnare cœpit. Cum enim hic Imperator 33. Imperii sui anno conviviis ac libidinibus totum sese ingurgitaret, Regina* Kiam *conjugis incontinentiam luxumque detestata, detractis sibi priùs inauribus gemmisque pretiosis quas gestabat, Regem adiit, eumque intrepida coarguit, dicens,* Vâm lo se, ûlh vâm te, *id est,* tu ô Rex, gaudes luxuriâ, & oblivisceris virtutis, *quam ego præ lapidibus pretiosis longè pluris facio, &c. plura deinde in illam rem differens adeò Imperatoris animum immutavit, ut omninò*

ad virtutem rectumque regimen ſe ſè applicuerit , quod deinde 13. adhuc annis cum laude adminiſtravit.

§. 3.

NON minùs huc facit laudatiſſimum illud magni illius viri *çù-fan* (qui Principis *vên-cum* avunculus erat) pronunciatum; quo nepotem ſuum *vên-cum* ad pietatem defuncto patri *Hién-cum* debitam hortatus fuit. Hic enim *Vên-cum*, cum adhuc Regulus eſſet Regni *çin*, novercæ ſuæ *Lî-ki* inſidias & tyrannidem declinaturus , extrà Regnum longiùs abierat (quæ cauſa fuit , cur hoc loco in ſui compellatione uſus ſit litterâ *vam*, quæ mortuum ſignificat, quaſi Regno ſuo defunctus mortuuſque eſſet) tùm pererratis variis circum regionibus tandem ad *çîn* Regnum delatus, etiam patre ſuo *Hién-cum* qui interim fatis conceſſerat, orbatus eſt. Quo intellecto Regni *çin* Regulus, *Mo-cum* dictus, pupillum hoſpitem ſuum ad capeſſenda arma & recuperandum poſtliminio Regnum *çîn* hortatus eſt, oblatis liberaliter ad tam juſtam expeditionem & armis & milite: verum hic non aliud, quàm quod avunculus *fan* docuerat, reſpondit his Verbis: *Mortuus ego homo nil habeo quod ducam pretioſum;* nequidem ipſum Regnum, quo ultrò exceſſi; *Sola virtus & pietas erga parentes eſt quam duco pretioſam :* Et ita quidem ut malim carere Regno mihi debito, quam arma capiendo frangere luctûs jura & lædere pietatem demortuo patri debitam, quæ arma capere hoc luctûs tempore prohibet.

§. 4.

SUſpiria hîc ſunt & vota *Mo-cum* Principis *çîn*, quibus vel unum aliquem probatæ integritatis ſolidæque virtutis virum ſibi à conſiliis, & in Regni adminiſtrationem adjutorem optabat; cui ſcilicet omnem officiorum dignitatumque diſpenſationem tutò committeret. Itaque Regni hujus [1] *çîn* Princeps vota hæc ſua proceribus [2] notificaturus identidem [3] dicebat; ô [4] ſi [5] haberem [6] unum [7] aliquem [8] Dynaſtam virum [9] integrum ac [10] ſyncerum; cui tametſi [11] nullum eſſet [12] aliud [13] talentum; [14] ejus tamen [15] cor [16] amplum & [17] tranquillum, liberumve invidiæ eſſet: [18] Hic talis [19] ſi [20] haberet eam animi omnes æquè-complectentis [21] amplitudinem, ut videns [22] hominem [23] habentem præclara [24] talenta animitùs eumdem amaret, tanquam [25] ſi [26] ipſemet ea [27] haberet; videnſque [28] alios [29] ſapientiâ [30] virtuteque præditos, [31] ipſe ex [32] corde [33] gauderet, eoſque [34] non [35] merè verbo tenùs, & [36] velut [37] à [38] ſuo dumtaxat [39] ore [40] profectâ laude commendaret, ſed [41] verè ac ſyncerè [24] valeret [43] admittere ejuſmodi viros à virtute & naturâ egregiè commendatos, utendo eorumdem operâ, eoſque ad congrua ipſorum talentis munia & dignitates evehendo. Hujuſmodi ſcilicet vir is eſſet, [44] ut [45] valeret [46] tueri & conſervare [47] meos [48] filios ac [49] nepotes in ſtabili Regni fortunarumque poſſeſ-

sione & affluentiâ [50,51] populum verò in pace, unione & tranquillitate perenni, sed quid dico conservare? [52] imò [53] etiam [54] esse [55] lucro Regno ipsi universo & novo in dies incremento. Contrà, si procerum meorum unus aliquis esset, qui totus suis unius commodis intentus; suis dumtaxat unius dotibus ac talentis arrogaret omnia; adeoque [56] viris aliis [57] habentibus bona [58] talenta [59,60] invideret [61] ideoque eosdem etiam [62] odisset [63] viros item [64] sapientiâ virtuteque [65] præcellentes ipse mille technis & astibus armatus excluderet, [66] impediretque, nihil non [67] faciens ut [68] non [69] emergant: hic talis philautiæ labe usque eò infestus, pectorisque adeò angusti homo [70] reverâ [71] non [72] valet [73] admittere aut secum compati viros à virtute ac naturâ insigniter commendatos, multoque minùs ad altiora evehendos ipse proponere. Adeoque in Primatis dignitate constitutus facit, ut Rex ultimis tandem angustiis pressus regios animos despondeat ipse, & pessimi quique votorum suorum potiantur; atque ita res omnes Regni ac negotia pessum eant. Talis itaque est [74] ut [75] neutiquam [76] valeat [77] tueri [78] meos [79] filios ac [80] nepotes, nec efficere ut in ipsis regius honor & dignitas diu perseverent; sed nec [81,82] populum in longâ pace conservare quin ipsius tyrannide & vexationibus exacerbatus insurgat. Nihil igitur tutelæ, nihil præsidii ab hoc tali aliquando expectandum; [83] imò verò ausim [84] dicere futurum illum Regno meo universo regiæque stirpi extremo tandem [85] discrimini ac [85] ruinæ.

f. 13. p. 1. §. 1.

DOcet hoc paragrapho *çem çu* [1] solum [2] pium & verè [2] amantem [2] populi [3] Principem, qui scilicet populi sui affectus & vota ex suâ unius personâ metiri novit, esse ejus virtutis & animi, ut, ubi perniciosum ejusmodi Dynastam, aut Consiliarium deprehenderit, illicò eumdem [4,5] proscribat, longissimèque [6] exterminet à Regno [7] ad usque [8] quatuor plagarum [9] Barbaros, exterasque gentes, [10] non permittens eum [11,12] cohabitare reliquis in [13] medio *(hoc est Sinarum)* [14] regno; ne scilicet viris à naturâ & virtute egregiè instructis intrà Regnum damno esse aut obstaculo possit: Ut enim medullitùs hærente dolore irâ-ve te liberes, ipsam mali radicem extirpes necesse est. Atque hoc [15] ipsum planè est quod *Confucius* [16] dixerat; videlicet [17] solum [18] pium perfectumque [19] Principem [20] esse qui [21] norit [22] amare [23] homines, & [24] norit item [25] odisse [26] homines.

p. 2. §. 1.

QUia suprà dixerat *çem-çu*, viros probos magno esse Reipublicæ emolumento, & improbos non minori detrimento; monet jam in præsenti hoc paragrapho bonum quemlibet Principem, ne in illis ad regimen adhibendis, in his verò removendis, segniorem sese exhibeat: sic enim ait: [1] videre seu nosse virum aliquem [2] probum ac [2] sapientem [3] & [4] non [5] velle [6] evehere & uti illo; vel, [7] evehere quidem

quidem, ſed[9] tamen non voluiſſe id facere [11] citiùs, eſt injuriam [12] facere. Sed è contrà [13] videre [14|15] improbum ac pernicioſum Reipublicæ hominem in dignitate conſtitutum, & [16] tamen [17] non [18] velle eum inde [19] removere; vel, [20] removere quidem, ſed admodum ſegniter ac remiſsè; [21|22] nec [23] velle removere [24] longius, crimen [25] eſt.

§. 2.

SCire amare homines, & ſcire odiſſe, eſt perfectè adimplere ſupra dictam illam probi Regis normam ac regulam, qua populi affectus ex ſuâ unius perſonâ metiri ſolet; noſſe viros probos, nec eoſdem evehere, aut ſaltem evehere ſeriùs quam par eſt; & contrà, noſſe improbos reique publicæ pernicioſos, nec eoſdem averruncare longiùs, eſt deficere ab eadem regulâ. Et de his duobus utroque proximè antecedenti paragrapho *çem-çu* egerat; hoc præſenti nunc agit de improbo Principe qui dictam regulam, non tantùm non ſequitur, ſed eidem ex oppoſito adverſatur. Ait itaque, [1] amare [3] quæ cæteri [2] homines paſſim [4] oderunt; & [5] odiſſe [7] quæ cæteri [6] homines [8] amant; [9] hoc [10] dicitur [11] repugnare communi [12] hominum [13] naturæ. Quaſi diceret, improbus conſiliarius, paciſque publicæ in Regno perturbator (de quo paulò ſuprà facta mentio) eſt ille exoſus omnibus; adeoque ab officio & dignitate longiùs removendus: hunc talem fovere nihilominus, ejuſque malitiæ & impoſturis non tantum credere, ſed ejuſdem inſuper operâ ad res quaſque Regni etiam maximas uti; hoc ſcilicet eſt, quod *çem-çu* ait, *amare quod homines oderunt:* Contrà, vir probus & integer Regique fidelis eſt ille, quem unanimi affectu boni omnes amant, adeoque dignus qui ad primos in Regno honores ac dignitates quantocyùs evehatur: porrò hunc talem contemnere, nec tantùm non admittere, ſed & longiùs abjicere; hoc demùm eſt, quod idem *çem-çu* ait, *odiſſe quæ homines paſſim amant.* Sed enim odiſſe malum, & amare bonum, hæc ipſa eſt communis omnium natura, quam mortalium nemo non æquâ portione ſortitus eſt: Amare itaque quem alii omnes oderunt, & odiſſe quem alii omnes amant & æſtimant, an non eſt repugnare adverſarique communi mortalium omnium naturæ? Qui autem huic ſic adverſatur, quidnî ſimul etiam omnium odium invidiamque ipſe incurrat? atque ita inviſus omnibus & exoſus, quid à vindice cœlo aliud expectet, quàm ut amiſſo populi amore amittat & Imperium, ut *çem-çu* illis verbis innuit; [14] calamitates [15] certò [16] imminent [17] iſtiuſmodi [18] perſonæ.

§. 3.

QUOD Multi, ut ſuprà dictum fuit, ament quæ alii omnes paſſim oderunt, & contrà; *çem-çu* inde fieri aſſerit, quod non eadem omnibus ſit animi integritas & rectitudo: hæc enim [1] eſt [2] cauſa quòd [3] perfectus [4] vir in dignitate conſtitutus ſiquidem [5] habet

[6]magnam illam totiesque laudatam virtutis [7]regulam, quâ populum ex suâ ipsius personâ metitur; [8]utique [9]synceritas & [10]fides (candidè scilicet sine dolo, ac syncerè sine fictione agendo) fuere illæ [11]quibus eam assecutus [12]fuit; uti & contrà; [13]arrogantia & [14]procacitas sunt illæ [15]quibus eadem [16]perditur. Etenim ubi synceritate tantùm profeceris, ut factus affectuum tuorum Dominus, jam nulli, ne tibi quidem ipsi, fraudi sis; fide item, seu consentaneâ rebus omnibus regulâ actiones tuas omnes moderatus fueris; tum enimverò illam animi integritatem, rectitudinem, & æquabilitatem assecutum te esse deprehendes: nec jam amabis, nisi quod boni homines probant: nec odio habebis, nisi quod boni item omnes detestantur: tum demùm citrà errorem ex temetipso metiri alios poteris, tuamque unius virtutem (ut suprà dictum fuit) in subjectos tibi populos ac Regna; quà famâ, quà exemplo feliciter propagare: quæ est magna illa huc usque tradita, & Principibus Viris tantopere commendata virtutis norma ac regula, qua & odisse ritè, & amare alios scies: factus verè populi pater ac mater. Quod si contrà dignitate & potentiâ insolescens tuæ unius effræni cupidini indulseris: nec quid communis boni ratio, sed quid propria libido suadeat, attenderis; tum utique clausis alienæ utilitati visceribus, voluntatem pro ratione secutus, non jam prodesse aliis, sed tibi uni, non populi reique publicæ emolumento, sed tuo unius commodo studebis, amando quæ boni homines detestantur, & detestando quod boni homines amant probantque: adeoque communi hominum naturæ rebellis factus, ecquid tandem amissâ magnâ illâ regulâ nisi calamitates & ruinam expectes?

f. 14. p. 1. §. 1.

QUIA auri sacra fames, opumque coacervandarum insatiata cupiditas plerumque est, quæ Reges Virosque Principes à regiâ virtutis semitâ divertit, transversosque agit, *çem çu* hoc paragraphò regiam planè viam indicat, qua non tantùm citrà vitium, sed cum magnâ insuper virtutis commendatione, votorum suorum potiri, opesque regias perpetuo incremento augere valeant. Sic igitur ait: [1]augendi [2]opes facultatesque regias [3]datur [4]magna quædam & eximia [5]regula, in primis si qui [6]pariunt & augent [7]illas, seu ad augendas illas operam suam conferunt, sint [8]omnes nemine otioso relicto, sed omnibus agriculturâ aut honestâ negotiatione occupatis: Contrà, Præfecti ac Ministri qui [9]comedunt, seu redditus suos annuos percipiunt ex [10]illis regiis opibus, sint [11]pauci, resectâ scilicet supervacaneâ officiorum Ministrorumque multitudine quæ regio censu alitur. Prætereà si qui [12]laborant & agros colunt strenuè [13]operentur, congruo scilicet agriculturæ tempore non ad alia distracti, sed in uno Agriculturæ opere solerter occupati. Si demùm qui

[14] utuntur illis, seu qui dispensant regias illas opes, lenti [15] moderatique sint, providâ scilicet parsimoniâ longiùs in futurum ita prospiciendo & comparcendo, ut qualibet, v. g. trieteride, unius saltem anni census supersit, quem Regio ærario in perenne auctarium adjiciant. Hac [16] quippe ratione futurum est, ut [17] opes facultatesque Regiæ [18] semper [19] sufficiant.

§. 2.

SUperiore paragrapho *çem çû* regulam tradidit comparandi augendique divitias. Hic jam rectum earum usum docet, dicens: [1] probus & amans suorum Princeps [2] divitiis [3] illustrat [4] personam suam; contrà, [6|7] improbus suâ unius [8|9] personâ [10] ornat [11] divitias. Quasi diceret: Clemens amansque suorum Princeps qui novit magnam illam regulam augendi opes, hoc unum in primis satagit, ut populo suo opum sit satis, nihil de suo unius lucro solicitus; quo illud deinde consequitur, ut & ipse, suspiciente & applaudente populo, omnium ore ac votis celebretur, charus factus omnibus ac venerabilis, quod est quod hic dicitur, *contemnere divitias* & extollere ornareque personam suam. Contrà verò, vir inclemens ac improbus qui magnam illam augendarum divitiarum regulam non novit, illud solùm agit, ut Regium ærarium corrasis per fas nefasque opibus impleat; de egentis populi necessitatibus ærumnisque nihil equidem laborans; quo fit, ut alienatis à se subditorum animis, & Regno, & sibi ipsi tandem sit exitio; quod est, quod hic dicitur, *contemnere personam* & *extollere divitias*. Itaque divitiis ornare personam, propriè est, non appetere quidem divitias, & tamen devinctis sibi hac modestiâ populi animis reverâ nunquam carere divitiis. Contrà verò personâ suâ ornare divitias, propriè est, velle quidem honorare personam, re autem ipsâ eamdem perdere, quâ perditâ, ecquæ tandem divitiarum est utilitas?

§. 3.

AB utili jam confirmat supradicta *çem-çu*: [1] nondum visum [2] est, inquiens, quod in [3] superiori [3] loco [3] constitutus, id est, Rex, [4] amaret [5] pietatem clementiamque ergà subditos, [6] & [7] subditi [8] non [9] amarent [10] fidelitatem, seu non vicissim Regi suo responderent fidelitate quam debent ex justitiâ: [11] neque etiam hactenus visum [12] est quòd populus [13] gauderet [14] fidelitate erga Regem, & [15] illius (scilicet Regis) [16] negotia & conatus [17] non [18] sortirentur optatum [19] exitum. Ubi verò populus ejusmodi fidelitati Regi suo adhæret, utique Regis opes ac thesauros pro suis habet, ac velut suos in pace conservat & in bello defendit. Unde [19] nunquam visum [20] est fidelem ejusmodi populum [21] regii [22] ærarii [23] divitias [24] non habuisse pro [25] suis propriis [26] divitiis. Tanti scilicet interest Regi, pietate ac beneficentiâ populum sibi devinxisse.

§. 4.

PErgit *çem-çu* inculcare ampliùs suprà memoratam pietatem beneficentiamque Regis erga populum, ut quæ Principibus Viris nunquam satis commendata sit virtus. Ad hoc autem adducit pulcherrima illa cedroque dignissima monita magni illius Viri *mén-hién çu* dicti qui præcipuâ Regni *Lù* Præfecturâ olim functus erat. Sic itaque [1] *mém* [2] *hien* [3] *çù* [4] ait: qui [5] alunt [6] [7] quadrigas (*hi erant optimates* Tá-fu *dicti, & quadrigâ, seu quatuor equorum curru vehebantur*) quandoquidem regio vivunt censu, [8] non [9] tractant [10] gallinas & [11] porcellos, magnam scilicet horum vim ac numerum in privatæ domûs suæ lucrum alendo, & præripiendo suum plebi, cujus hæc est propria negotiatio. [12] Findentium item [13] glaciem [14] familia (*Superior hic Dynastarum ordo erat,* Kím *dictorum, à quibus numerando ad usque supremum ordinem, omnes in officiis parentalibus glacie utebantur*) quia ampliore quàm optimates gaudent censu [15] nec ipsa [16] alat [17] boves & [18] oves, numerosos scilicet armentorum oviumque alendo greges, sordido quidem domûs suæ lucro, damno verò non mediocri miseræ plebis quæ captato ex humili ejusdem negotiatione lucello vivere solet. [19] Centum denique [20] curruum [21] familia (*Satrapæ hi erant Regulorum,* Kím *item dicti: qui decem stadiorum Sinicorum ditionem vectigalem habebant, poterantque centum curribus bellicis, cum necessitas ita posceret, in campum prodire*) [22] non [23] alant foveantque domi suæ [24] aggravantes [25] vectigalia [26] ministros, qui pretexto vectigalium nomine subjectum populum immaniter deglubant suisque facultatibus exuant. Quod [27] si [28] ille *Satrapa* domi suæ fortè [29] habeat ejusmodi injustè [30] multiplicantem [31] vectigalia [32] ministrum, [33] satius illi foret [34] habere palàm [35] deprædantem gazophylacium thesaurosque suos domesticos [36] ministrum; hic enim uni dumtaxat, ille plurimis nocet. Quî igitur fieri potest, ut communem ejusmodi Regni latronem, populique sanguisugam, subditorum sudores & sanguinem crudeliter adeò haurientem domi suæ patiatur? Atque hæc erat laudatissimi Viri cautio; quam declarans *çem-çu*, ait: paucis [37] his supracitatis verbis [38] dicere magnus ille vir voluit, [39] Reges Virosque Principes [40] non [41] in privato suo [42] lucro [43] constituere [44] lucrum, sed [45] in suâ populique mutuâ [46] æquitate & amore [47] constituere [48] lucrum. Quasi diceret, Viros Principes non debere aggravare populum nimiis vectigalibus, & referta auro argentoque æraria præcipuo sibi lucro ducere; sed illud dumtaxat veri lucri loco habere, in cujus magnam partem etiam populus venit; quem ubi amore beneficentiâque lucrati fuerint, suumque fecerint, tum demùm verè rerum potitos se esse existiment.

p. 2. §. 1.

QUOD proximo paragrapho *çem-çu* dixerat, Principes debere lucrum suum præcipuè ex populi sui utilitate & commodis metiri; idipsum nunc amplificat à damnis, quæ illos manent, qui nullâ populi habitâ ratione privatum suum ipsorum lucrum procurant. Ait itaque; si quis [1] gubernat [2] regiam [3] domum, [4] & totum [5] se [5] impendit [6] divitiis [7] coacervandis, id [8] haud-dubiè [9] oritur [10] à vili & [10] abjecto [11] homine qui malitiosis consiliis suis circumventum Regem ad id inducit, tantumque vectigalium & exactionum pondus, tanquam industriam locupletando Regno maximè idoneam, suadet; [12] idque [13] habere [14] pro-bono & æquo persuadet. Hujusmodi perniciosus consiliarius, verè [15] vilis & [15] abjectus [16] homo, si [17] adhibitus fuerit ad [18] gubernandam [19] regiam [20] familiam, utique rapinis & furtis replebit omnia; subditorum bona & facultates pro suo unius libitu diripiendo; adeóque abalienatis à se & à Rege populi animis cœlique justâ irâ in se concitatâ procul dubio & [21] calamitates à cœlo, & ab hominibus [22] ruinæ ac cædes simul [23] unà seu [23] cumulatim [24] supervenient: & [25] tametsi fortè [26] detur [27] vir aliquis [27] probus [27] qui conetur succurrere & tantam malorum vim avertere; [28] tamen [29] ne [30] sic eveniat [31] quomodo valebit unus ille impedire? Atque hoc [32] est quod superius dictum [33] fuit, Regem [34] probum [35] non [36] in suo unius privato [37] lucro [38] constituere [39] lucrum, sed [40] in suâ & populi mutuâ [41] æquitate & amore [42] constituere [43] lucrum.

Perapposita sanè ad totam hujus libri doctrinam Conclusio! planéque digna quâ & çem çu *primi hujus finem libri ceu proprio epiphonemate coronaret; &* Memçius *quarti initium ceu primâ dicendorum epigraphe insigniret. Certè enim, qui omnes libri hujus paragraphos æquâ mente inspexerit, illud equidem liquidò deprehendet, Philosophum nostrum Sinicum,* Confucium *inquam, eo in primis collimasse, ut Regibus virisque Principibus, ad quos præ cæteris magnam hanc scientiam suam direxerat, virtutem ad Regnorum Imperiorumque pacificam & felicem gubernationem ante omnia necessariam esse, non tam ex suo unius, quam ex Antiquissimorum quorumque unanimi sensu, ostenderet. Ut enim omnis Sinensium retrò antiquitas Imperia à cœlo conferri & auferri non vanè credidit, & etiamnum hodie eorumdem posteri fatentur; incolumitatem verò & conservationem eorumdem Regnorum secundùm superos à populi amore ac fide dependere longa tot sæculorum experientia comprobavit: ita communi jam olim sensu primi illi Sinicæ hujus Monarchiæ Fundatores judicarunt & etiamnum hodie è Sinensibus optimi quique fatentur; virtutem esse quæ bene de se meritis Principibus, & Cœli superumque favorem & populi amorem unà conciliet. Sic ut de quamplurimis taceam, lib.*3. xu kim *fol.*17. *Laudatissimus vir ille* y-yn *Magister Regius, ut novum, eumque juvenem & juvenilibus vitiis laborantem Imperatorem* t'ái-kiâ *(qui à* 1750. *annis*

ante Christum regnabat) ad virtutis amorem tantò vehementiùs accenderet, his ipsis verbis è textú depromptis commonebat. O Rex, *inquit,* Cœlum non agitur affectu, qui tamen novit illud debitè venerari & colere, charus & gratiosus illi est *semper*: populus item non semper afficitur; afficitur *tamen semper* illi qui habet pietatem; denique spiritus non semper exaudiunt; exaudiunt autem eum qui pollet verâ virtute. *Hac unâ habitâ, & cælo æternum, ne dubita, dilectus, & populo semper charus, & spiritibus demùm superisque omnibus nunquam non gratiosus eris, &c. Quam tantam virtutis præ auro & opibus prærogativam cùm author toto hoc libro (ut legenti patet) quâ ratione, quâ authoritatibus passim adhibitis demonstrasset, non poterat sane (meo quidem judicio) altero magis idoneo uti Epilogo, quàm his ipsis verbis, hoc est, dicere, Regem probum non in sordido illo privatarum opum lucro constituere lucrum; sed in suâ populique mutuâ æquitate constituere lucrum. Quasi diceret; tota libro hoc à me tradita doctrina in hoc uno velut cardine vertitur, unumque hoc præcipue docet, ut Reges Principesque viri non tam in refertis auro ærariis quàm in mutuâ ipsorum & populi æquitate, amore, clementiâ, fide, &c. verbo, in virtute rationem veri lucri constituant; quandoquidem ad illius possessionem cætera omnia quæ desiderari possint aut mereantur, aurum scilicet & opes, populi amor, longa nepotum series, pax demùm, & perennis imperii quies stabilitasque ultrò consequantur.*

Atque hæc est illa ex Sinensi hac Areopago jam olim profecta Magna Scientia, tanto nomine utique dignissima, sive doctrinæ ipsius nobilitatem spectes, sive antiquitatem: illam à virtute (quid nobilius?) quam docet; hanc ab ipsis pene Sinicæ Monarchiæ primordiis (quid antiquius?) unde nata est, demonstrat. Et tametsi argumenti nobilitate Europæa Philosophia cum hac Sinica competere, &, si de styli elegantiâ, subtilitate, facundiâ varietate, & gratiâ contendas, hanc etiam antecellere non immeritò possit; antiquitate tamen ausim dicere, adeò ad hanc non accedit, ut longissimo plane intervallo sequatur. Sane antequam superstitiosa Asiæ & Europæ Numina nata essent, jam inter Sinas adulta virtus crescebat, ipsæque Regum aulæ in virtutum Lycæa transibant; quando Europa sine Rege adhuc ac lege inculta penitùs fuisse creditur, jam Monarchia Sinica cultissimis Regibus ac legibus regebatur; & ea erat virtutis apud Sinas notitia, valor & praxis; ea cultioris vitæ ratio, vis, ac tenor, ut aurei cujusdam sæculi pax & felicitas in ipsas etiam feras certo quodammodo dimanasse videretur uti constat ex Xukim l. 3. f. 10. *Certe* hû-xuam-hû *Classicus Sinensium Annalium interpres, ut videre est in Appendice Chronicâ,* Cám-Kién-pù *dictâ,* lib. 1. f. 20. *disertis verbis affirmat, totam libri hujus* Tá-Hiô *doctrinam haud aliis constare, quam Regum* Yaô, xún, yù, tām, vên-vâm, vù-vâm, *&* chéu-cūm, *ac ipsiusmet etiam* Confucii *documentis & exemplis. Imò de ipso* Confucio *nepos ejus* çù-sú *testatur (uti videre est in sequenti libro* Chūm-yûm) *ipsum in suis libris non aliam, quàm prisco-*

rum illorum Regum doctrinam adferre ; ut proinde Confucius *doctrinæ hujus non tam Author quàm Interpres ac præco dicendus sit ; quia scilicet pene totam longe ante sua tempora traditam, ab aliis potiùs accepit, & ad posteros transmisit, quam ipse invenit. Tametsi non inficior, etiam huic suam inde partem aliquam deberi ; primas tamen, & quidem potiores, sibi vendicant modò recensiti antiquissimi Sinarum Reges, qui primi doctrinam hanc & præceptis instituêre, & exemplis docuêre.*

Finis Libri Tá Hiô.